

Renskötselkonventionen

REGERINGSKANSLIET

Jordbruksdepartementet

Innehåll

Sammanfattning	7
1 Författningsförslag	9
1.1 Förslag till lag med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel	9
1.2 Förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)	12
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m.	13
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.....	15
1.5 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	17
2 En ny renskötselkonvention	19
2.1 Bakgrund	19
2.2 En ny konvention om gränsöverskridande renskötsel	21
2.2.1 Renskötselkonventionens innehåll	21
2.2.2 Områdesprotokollet	30
2.2.3 Särskild bilaga om byggande och underhåll av spärrstängsel	30
2.2.4 Stadgan för Svensk-norska renbetesnämnden och Svensk-norska överprövningsnämnden	31
3 Godkännande av den nya renskötselkonventionen	33
4 En ny lag som inkorporerar 2009 års renskötselkonvention med svensk rätt	37
4.1 En ny konventionslag	37
4.2 Konventionens förhållande till nationell lagstiftning	39
4.3 Lagens tillämpningsområde	42

4.4	Myndighetsåtgärder som inverkar på möjligheterna att bedriva gränsöverskridande rensköttsel	47
4.5	Rennäringslagens tillämpning vid gränsöverskridande rensköttsel.....	51
4.5.1	Konventionslagens förhållande till rennäringslagen	51
4.5.2	Renskötselområdet och betestider.....	53
4.5.3	Sameby och dess förvaltning m.m.....	54
4.5.4	Renskötselrättens utövande	55
4.5.5	Renskötselrättens upphävande i vissa fall, m.m.	60
4.5.6	Upplåtelse av mark och vatten m.m.....	65
4.5.7	Renarnas sköttsel m.m.	68
4.5.8	Renmärken och renmärkesregister	73
4.5.9	Koncessionsrensköttsel.....	75
4.5.10	Ansvar, skadestånd och överklagande	77
4.5.11	Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden.....	83
4.5.12	Skyldighet för nationella myndigheter att inhämta yttrande från Renbetesnämnden	85
4.5.13	Skadeståndstalan mot nämnderna.....	86
4.6	Ersättning för skada eller olägenhet för sameby	89
4.7	Rivning, uppförande och underhåll av stängsel.....	93
5	Övriga lagändringar m.m.	95
5.1	Ändringar i rennäringslagen (1971:437)	95
5.2	Lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor	96
5.3	Verkställighet enligt utsökningsbalken.....	98
5.4	Ändringar i lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m.....	100
5.5	Ändringar i vapenlagen (1996:67)	102
5.6	Djurskyddslagen (1988:534).....	105
5.7	Lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation	106
5.8	Kungörelse (1972:116) om tull- och skattefrihet vid uppförande och underhåll av vissa stängsel för renar.....	107

5.9	Ny organisation med förvaltningsrätter.....	109
6	Ikraftträdande m.m.	111
7	Kostnader och övriga konsekvenser	113
7.1	Konsekvenser för det allmänna.....	113
7.2	Konsekvenser för enskilda	115
7.3	Övriga konsekvenser	115
8	Författningskommentar	117
8.1	Förslag till lag med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.....	117
8.2	Förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)	120
8.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m.	121
8.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.....	121
8.5	Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	121

Bilagor

Bilaga 1 Konventionen med bilagor på svenska

Bilaga 2 Konventionen med bilagor på nordsamiska

Bilaga 3 Konventionen med bilagor på lulesamiska

Bilaga 4 Konventionen med bilagor på sydsamiska

Sammanfattning

Rennäringen är förbehållen den samiska befolkningen på båda sidor om gränsen mellan Sverige och Norge. Renen lever under närmast arktiska förhållanden utomhus hela året och utnyttjar därvid enbart naturbete. Eftersom växtligheten varierar med årstiden vandrar renen mellan olika betesområden. Ländernas gränsdragning innebar att huvuddelen av renens naturliga sommarbete finns i Norge och nästan allt vinterbete i Sverige. Näringen är delvis gränsöverskridande.

Renskötsel över riksgränsen mellan Sverige och Norge har bedrivits sedan urminnes tid. Samernas rättigheter i detta avseende kom första gången till skriftligt uttryck i en bilaga till den traktat om gränsdragningen mellan Sverige och Danmark-Norge som ingicks år 1751. I bilagan, den s.k. Lappkodicillen, bekräftades samernas rätt att flytta med sina renar över riksgränsen till det andra landet och där utöva sina rättigheter efter gammal sedvana. Kodicillen gäller än i dag. Den har emellertid sedan 1800-talet kompletterats med överenskommelser som har reglerat formerna för bedrivandet av renskötseln mellan länderna. Den senast gällande konventionen ingicks 1972 och upphörde att gälla vid utgången av april månad 2005.

En ny konvention mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel undertecknades den 7 oktober 2009. För att konventionen ska kunna ratificeras, dvs. bli slutligt bindande, måste konventionen godkännas av Sveriges riksdag och Norges storting.

I denna promemoria återfinns renskötselkonventionen samt förslag på att denna ska godkännas av riksdagen. Vidare lämnas förslag till de författningsändringar som föranleds av den nya konventionen.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel och därtill hörande bilagor ska, i den mån bestämmelserna avser område i Sverige, gälla som lag här i landet, med undantag för artiklarna 3, 33 och 34 i konventionen och 49 § i det till konventionen som bilaga 1 fogade områdesprotokollet.

Konventionen är avfattad på svenska och norska. Konventionen med bilagor har den lydelse som framgår av bilaga 1 till denna lag.

2 § Rennäringslagen (1971:437) gäller i tillämpliga delar, med undantag för 1, 3–15, 23, 24 §§, 28 § andra stycket, 31 § andra stycket, 34–64, 66–82, 85–89 §§, 94 § 5–8, 95 § 2 och 97 §, vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen av norska renbetesdistrikt. Rennäringslagen är inte heller tillämplig om annat anges i konventionen.

Vid tillämpningen av rennäringslagen ska med

- sameby eller medlem i sameby jämställas renbetesdistrikt i Norge eller medlem i sådant renbetesdistrikt,
- betesområde jämställas område som avses enligt artiklarna 6 och 7 i konventionen,
- renskötselrätt jämställas rätt att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen,
- rätt till jakt och fiske enligt 25 § jämställas rätt till jakt och fiske enligt konventionen, och
- samebys styrelse jämställas det organ som på motsvarande sätt representerar renbetesdistriktet i Norge.

Om rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel upphävs ska ersättning enligt 28 § första stycket rennäringslagen tillfalla det renbetesdistrikt i Norge som berörs av upphävandet.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att lämna information till Svensk-norska Renbetesnämnden eller Svensk-norska Överprövningsnämnden i frågor som rör den gränsöverskridande renskötelsen i Sverige.

4 § Fråga om att se till att behovet av renbete tryggas enligt 48 § i det till konventionens bilagda områdesprotokollet prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 § Bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207) om skadeståndsansvar för det allmänna äger motsvarande tillämpning i fråga om talan om ersättning på grund av beslut av Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden enligt artikel 30 i konventionen.

Regeringen meddelar föreskrifter i fråga om vid vilken domstol en talan som enligt artikel 30 ska föras i Sverige får väckas.

6 § Om det genom denna lag uppkommer skada eller olägenhet för rennäringsen på svenskt område med hänsyn till tidigare rätt till renskötsel har den som förorsakats skadan eller olägenheten rätt till ersättning av staten.

Rätt till ersättning enligt första stycket föreligger inte för skada eller olägenhet till följd av samarbetsavtal som ingåtts enligt artikel 7 i konventionen.

En talan om ersättning enligt första stycket ska väckas inom tio år från den dag som denna lag träder i kraft vid den fastighetsdomstol inom vars område skadan eller olägenheten har inträffat. Har skadan eller olägenheten inträffat i område under vilket flera fastighetsdomstolar är behöriga får talan väckas vid någon av dessa.

7 § Om giltighetstiden för konventionen förlängs i enlighet med artikel 34 i konventionen och det genom denna lag uppkommer skada eller olägenhet för rennäringen på svenskt område med hänsyn till en rätt till renskötsel som förelåg innan konventionen trädde i kraft, har den som förorsakats skadan eller olägenheten rätt till ersättning av staten för den tid som förlängningen avser.

Rätt till ersättning enligt första stycket föreligger inte för skada eller olägenhet till följd av samarbetsavtal som ingåtts enligt artikel 7 i konventionen.

En talan om ersättning enligt första stycket ska väckas inom tre år från den dag som en ny giltighetsperiod om tio år börjar löpa enligt artikel 34 i konventionen vid fastighetsdomstol inom vars område skadan eller olägenheten har inträffat. Har skadan eller olägenheten inträffat i område under vilket flera fastighetsdomstolar är behöriga får talan väckas vid någon av dessa.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1.2 Förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)

Härigenom föreskrivs att 2 § rennäringslagen (1971:437) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel finns särskilda bestämmelser om förutsättningar för renskötare i renbetesdistrikt i Norge att bedriva gränsöverskridande renskötsel i Sverige.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

¹ Tidigare 2 § upphävd genom 1993:36.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m.

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Tullfrihet gäller för varor som förtullas för främmande stats beskickning eller konsulat eller en beskicknings- eller konsulatsmedlem eller dennes familj enligt lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Tullfrihet gäller också för varor som förtullas för en internationell organisation eller en person som är knuten till en sådan organisation, om organisationen eller personen är upptagen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och är berättigad till tullfrihet enligt stadga eller

Föreslagen lydelse

4 §¹

Tullfrihet gäller för varor som förtullas för främmande stats beskickning eller konsulat eller en beskicknings- eller konsulatsmedlem eller dennes familj enligt lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Tullfrihet gäller också för varor som förtullas för en internationell organisation eller en person som är knuten till en sådan organisation, om organisationen eller personen är upptagen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och är berättigad till tullfrihet enligt stadga eller

¹ Senaste lydelse 2004:1004.

avtal som gäller i förhållande till Sverige.

Vidare gäller tullfrihet enligt villkor i avtal som är i kraft i förhållande till Sverige för varor som förtullas för en främmande stats militära styrka eller dess personal, som befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

avtal som gäller i förhållande till Sverige.

Vidare gäller tullfrihet enligt villkor i avtal som är i kraft i förhållande till Sverige för varor som förtullas för en främmande stats militära styrka eller dess personal, som befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Tullfrihet gäller också för en vara som får föras in tullfritt enligt lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § lagen ((1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §¹

Frihet från skatt vid import ska, om inte annat följer av 3 §, medges för en vara som övergår till fri omsättning under sådana omständigheter som för en tullpliktig vara medför tullbefrielse enligt rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskaps-system för tullbefrielse, lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. eller föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen eller lagen.

Första stycket tillämpas också för en vara som får föras in tullfritt enligt internationella överenskommelser om gränsöverskridande renbetning mellan Sverige och Norge.

Frihet från skatt vid import ska, om inte annat följer av 3 §, medges för en vara som övergår till fri omsättning under sådana omständigheter som för en tullpliktig vara medför tullbefrielse enligt rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskaps-system för tullbefrielse, lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. eller föreskrifter som meddelats med stöd av förordningen eller lagen.

Första stycket tillämpas också för en vara som får föras in tullfritt enligt lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge

¹Senaste lydelse 2008:1413.

om gränsöverskridande renskötsel.

Frihet från skatt vid import ska medges även i de fall som anges i 4 och 5-9 §§ samt i 3 kap.

Frihet från skatt ska medges även när förutsättningar för hel frihet från tull vid temporär import föreligger.

Frihet från skatt vid import ska medges även i de fall som anges i 4 och 5-9 §§ samt i 3 kap.

Frihet från skatt ska medges även när förutsättningar för hel frihet från tull vid temporär import föreligger.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

1.5 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreslås att 2 kap. 13 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

13 §¹

Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i följande fall:

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana sammanslutningar, huvudmän för museer och bevakningsföretag som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

b) Enskilda personer, som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlings-skjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition

Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i följande fall:

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana sammanslutningar, huvudmän för museer och bevakningsföretag som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

b) Enskilda personer, som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlings-skjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition

¹ Senaste lydelse 2006:386.

– vid vistelse i Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling här,

– vid resa genom Sverige till Danmark, Finland eller Norge i anslutning till tillfällig användning vid jakt eller tävling i något av dessa länder.

Den som har fört in vapen och ammunition för sådan jakt eller tävling i Sverige som avses i första stycket b får utan tillstånd inneha vapnen och ammunitionen i Sverige under högst tre månader från dagen för införandet.

– vid vistelse i Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling här,

– vid resa genom Sverige till Danmark, Finland eller Norge i anslutning till tillfällig användning vid jakt eller tävling i något av dessa länder.

c) Renskötare i renbetesdistrikt, som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Norge att där inneha jaktskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition, vid vistelse i Sverige i samband med renskötsel som utövas med stöd av lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.

Den som har fört in vapen och ammunition för sådan jakt eller tävling i Sverige som avses i första stycket b får utan tillstånd inneha vapnen och ammunitionen i Sverige under högst tre månader från dagen för införandet.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

2 En ny renskötselfkonvention

2.1 Bakgrund

Rennäring förekommer bland den samiska befolkningen på båda sidor om gränsen mellan Sverige och Norge. Denna rennäring är delvis gränsöverskridande. Svenska samer utnyttjar således i viss utsträckning sommarbetesmarker i Norge medan norska samer, i något mindre uträkning, huvudsakligen utnyttjar vinterbetesmarker i Sverige.

Den gränsöverskridande renskötselfkonventionen har förekommit under mycket lång tid och har stöd i gammal sedvänja. Rättigheterna erkänns av båda staterna och kom först till uttryck i den s.k. Lappkodicillen som fogades till den år 1751 mellan Sverige och Danmark-Norge ingångna gränstraktaten, varigenom gränsen mellan de båda rikena drogs upp. I Lappkodicillen konstateras att eftersom samerna behöver båda ländernas mark ska det efter gammal sed vara tillåtet för dem att höst och vår flytta med sina renhjordar över gränsen in i det andra landet och där betjäna sig av land och strand till underhåll för sina djur och sig själva. Kodicillens syfte anges vara att ordna det gränsöverskridande renbetet så att det för framtiden inte ska finnas någon anledning till oenighet och missförstånd när det gäller samernas flyttningar över gränsen. Lappkodicillen gäller än i dag.

Mera detaljerade regler än de som anges i Lappkodicillen har senare tillkommit genom olika överenskommelser mellan Sverige

och Norge, först genom den s.k. gemensamma svensk-norska lagstiftningen år 1883.

Som ett led i avtalen om unionsupplösningen tillkom år 1905 en konvention i Karlstad om "flyttlapparnas rätt till renbete m.m.". År 1913 tillkom ännu en konvention på området. Än mer detaljerade bestämmelser kom till stånd genom 1919 års renbeteskonvention, som delvis ändrades 1949.

Den sistnämnda konventionen ersattes av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning (prop. 1972:16, JoU5 och rskr. 5, 1972:15) och inkorporerades i svensk rätt genom lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning. I samband med konventionen upprättades även ett protokoll om uppförande och underhåll av spärrstängsel för renar (stängselprotokollet, bilaga 2 till konventionen, SÖ 1972:16). Enligt konventionens slutbestämmelser skulle på begäran av en av parterna senast fem år före giltighetstidens utgång, eller före den 1 maj 1997, en blandad svensk-norsk kommission tillsättas för att utreda frågan om det fanns behov av fortsatt renbetning över gränsen.

Den 29 april 1997 beslutade de svenska och norska regeringarna att upprätta en sådan gemensam kommission som avsågs i 1972 års renbeteskonvention. Kommissionen, som antog namnet Svensk-Norska Renbeteskommissionen av år 1997, avgav sitt betänkande i maj 2001 (Svensk-Norska Renbeteskommissionen av år 1997, Betänkande, dnr Jo2001/2022). I betänkandet, som var enhälligt, föreslogs bland annat utökade betesområden i förhållande till vad som gällde enligt den då gällande konventionen såväl på den svenska som på den norska sidan.

Vid remissbehandlingen av betänkandet tillstyrkte de svenska remissinstanserna i allmänhet Renbeteskommissionens förslag, men hade vissa detaljsynpunkter. Svenska Samernas Riksförbund och några samebyar hade invändningar mot vissa föreslagna områdesavgränsningar (Remissammanställning, dnr Jo2001/2252). De norska remissinstanserna var mer uttalat negativa. De norska renägarnas organisation, Norske Reindriftssamers

Landsförbund, ansåg att förslaget inte kan ligga till grund för en ny konvention. Även det norska Sametinget framförde kritiska synpunkter mot förslaget.

Konventionens och stängselprotokollets giltighet samt inkorporeringslagen förlängdes våren 2002 till och med den 30 april 2005 (prop. 2001/02:67, bet. 2001/02:MJU12, rskr. 2001/02:153). Efter remissbehandlingen av betänkandet tillsattes under våren 2003 på ömse sidor särskilda förhandlingsdelegationer med uppgift att arbeta fram en ny konvention på grundval av Renbeteskommissionens betänkande. Under hösten 2004 konstaterades att någon ny konvention inte skulle kunna förhandlas fram före den 30 april 2005. Regeringen bedömde att Sverige inte borde ingå någon överenskommelse om att ytterligare förlänga giltighetstiden för 1972 års renbeteskonvention (se regeringens skrivelse 2004/05:79). Konventionen med tillhörande författningar upphörde därför att gälla den 30 april 2005.

2.2 En ny konvention om gränsöverskridande renskötels

Efter en tids avbrott i förhandlingarna återupptogs dessa i december 2005. Förhandlingarna avslutades i november 2008 med att enighet nåddes om en ny konvention om den gränsöverskridande renskötelsen mellan länderna. Konventionen undertecknades den 7 oktober 2009 av ländernas jordbruksministrar.

För att konventionen ska kunna ratificeras, dvs. bli slutligt rättsligt bindande, fordras att konventionen godkänns av Sveriges riksdag och Norges storting.

2.2.1 Renskötelskonventionens innehåll

Ingressen till 2009 års renskötelskonvention anger den övergripande bakgrunden till konventionen. Därefter kommer konven-

tionens egentliga text i sju kapitel med sammanlagt 34 artiklar som innehåller huvudbestämmelserna för renskötseln över riksgränsen. Till konventionen finns två bilagor, dels ett s.k. områdesprotokoll som i detalj reglerar vilka områden som kan utnyttjas för renbete samt en ansvarsfördelning mellan Sverige och Norge för uppförande och underhåll av stängsel, dels en stadga för de svensk-norska organ som ska administrera konventionens tillämpning. Dessutom finns fyra kartbilagor som översiktligt anger betesområdenas belägenhet på ömse sidor om gränsen.

1972 års renbeteskonvention hade delvis ett annat upplägg. I konventionen fanns sju kapitel med dels gemensamma bestämmelser för Sverige och Norge (kapitel III–VII), dels särskilda bestämmelser om svensk renbetning i Norge respektive om norsk renbetning i Sverige (kapitel I och II). Till konventionen fanns ett protokoll om uppförande och underhåll av spärrstängsel för renar samt kartbilagor.

Grundläggande principer (Kapitel 1)

Det första kapitlet i 2009 års renskötselkonvention inleds med en bestämmelse som slår fast vilka som berörs av konventionen, dvs. renskötare i sameby eller renbetesdistrikt, de svenska samebyarna och de norska renbetesdistrikten (artikel 1). Vidare anges att konventionens syfte är att främja och utveckla samarbetet mellan länderna, samebyar och renbetesdistrikt samt enskilda renskötare så att renbetet nyttjas på ett sätt som ger ett långsiktigt underlag för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftig renskötsel i båda länderna (artikel 2). Bestämmelserna har inte några direkta motsvarigheter i 1972 års renbeteskonvention men motsvaras närmast av 19, 20 och 43 §§ i denna konvention. Enligt 20 § fick betesområdena i det andra landet användas för renar tillhörande renägare som är av samisk härkomst eller är eller har varit gift med eller är adoptivbarn till sådan renägare och som enligt hemlandets lag har rätt till

renskötsel samt för renar tillhörande oskiftat dödsbo efter renägare som avses ovan. Enligt 19 § gällde att vid renbetning i det andra landet, enligt konventionen, fick betesområdena inte utnyttjas på sådant sätt att betets framtida bestånd äventyrades. I 43 § fanns vissa bestämmelser om naturvård i fråga om anläggningar för renskötseln.

Den gränsöverskridande renskötseln ska, enligt 2009 års renskötselkonvention, i princip bedrivas med samma rättigheter och skyldigheter som följer av den nationella rätten i respektive land (artikel 3). När nationella myndigheter fattar beslut om tillstånd till åtgärder inom ett område som enligt konventionen får användas för gränsöverskridande renskötsel ska de se till att betesområdet så långt som det är möjligt skyddas mot ingrepp som påtagligt kan försvåra renskötseln i området (artikel 4). Några direkta motsvarigheter till dessa artiklar fanns inte i 1972 års renbeteskonvention.

För tillämpningen av 2009 års renskötselkonvention ska det inrättas två ständiga organ. Det ena, Svensk-norska renbetesnämnden (Renbetesnämnden), är ett förvaltningsorgan medan det andra, Svensk-norska överprövningsnämnden (Överprövningsnämnden), är ett överprövningsorgan (artikel 5). Ett organ ska vara beläget i varje land. Dessa nämnder har inte några motsvarigheter i 1972 års renbeteskonvention. I den äldre konventionen handhade Lantbruksnämnden i Sverige (sedermera Statens jordbruksverk) och reindriftsinspektören i Norge vissa administrativa uppgifter samt enstaka tvistlösning mellan norska sameer och ägare av anläggning för renskötsel längs flyttningsled. Det skulle även finnas särskilt utsedda förmän i varje sameby eller renbetesdistrikt som var kontaktpersoner mellan myndigheterna och renägarna i frågor som uppstod i samband med att renar från det ena landet betar i det andra (24 §).

Samebyar och renbetesdistrikt får bedriva renskötsel på områden i det andra landet på det sätt som anges i det till 2009 års renskötselkonvention som bilaga 1 fogade områdesprotokollet, se nedan artikel 6. Motsvarande bestämmelser fanns i 1–18 §§ i 1972 års renbeteskonvention.

En nyhet i konventionen i förhållande till 1972 års renbeteskonvention är den rätt som en sameby och ett renbetesdistrikt får att ingå avtal med varandra om avvikelser från områdesprotokollet, s.k. samarbetsavtal (artikel 7). Ett sådant avtal får omfatta endast de i renskötseln ingående rättigheterna och gälla områden där minst en av avtalsparterna har rätt att bedriva renskötsel. Avtalet får inte innebära betydande olägenhet för andra berörda intressen. Ett samarbetsavtal ska godkännas av Renbetesnämnden för att bli gällande. Bestämmelserna i konventionen gäller i tillämpliga delar för avtalsområdet.

I 2009 års renskötselkonvention fastslås att de betesområden som anges i områdesprotokollet eller i ett samarbetsavtal inte innebär ett ställningstagande eller uttryck för staternas uppfattning om sedvanerättens omfattning (artikel 8). Detta innebär att konventionen inte påverkar den på sedvana grundade rätten till renbete som renskötare från det ena landet har i det andra landet. Prövningen av en fråga om sedvanerättens omfattning begränsas därför inte av konventionen utan sker på grundval av privaträtten, i Sverige beträffande urminnes hävd och i Norge beträffande 'alders tids bruk'. Om någon anser sig ha sedvanerätt till renbete i det andra landet, utöver de områden som är fastställda i områdesprotokollet, kan denne väcka talan inför domstol i detta land för att få sin sak prövad. Sådant talan får väckas vid behörig tingsrätt i Sverige eller vid tingrett i Norge. Om det genom en lagkraftvunnen dom visar sig att renskötare från det ena landet har rätt till renbete i det andra landet, har domen företräde framför konventionen. Det andra landet ska se till att de berörda renskötarna ges möjlighet att nyttja rättigheten enligt domen eller, om detta inte är möjligt, få ekonomisk ersättning i enlighet med nationell rätt. Bestämmelserna har inte några direkta motsvarigheter i 1972 års renbeteskonvention.

*Särskilda rättigheter för den gränsöverskridande renskötseln
(Kapitel 2)*

Av Lappkodicillen framgår att denna inte, vid passering av riksgränsen, medger andra pålagor på den gränsöverskridande renskötseln än de som anges i kodicillen. Detta innebär att tull-, skatte- och avgiftsfrihet ska gälla för de fall som anges i 2009 års renskötelskonvention (artiklarna 9 och 10). Denna tull-, skatte- och avgiftsfrihet motsvaras i huvudsak av vad som tidigare har gällt (se bland annat 49 § i 1972 års renbeteskonvention).

Utöver frihet från tull, skatt och avgifter regleras i artiklarna 9 och 10 också andra särskilda rättigheter som gäller vid gränsöverskridande renskötsel. Enligt artikel 9 gäller att den som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen har rätt att under bedrivandet av renskötseln överskrida riksgränsen och uppehålla sig i det andra landet. Vidare får renskötare, i överensstämmelse med de bestämmelser som gäller för landets egna renskötare, ta bränsle och virke för att använda i renskötseln, uppföra anläggningar eller bostad som behövs för renskötseln samt jaga och fiska. Motsvarande bestämmelser fanns i 21, 39–41 och 44–48 §§ i 1972 års renbeteskonvention.

Enligt artikel 10 gäller för den som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen att ren som är omärkt eller har okänt märke ska behandlas enligt bestämmelserna i det land där renen finns. I princip fanns motsvarande bestämmelser i 37 § i 1972 års renbeteskonvention. Vidare finns i artikel 10 särskilda regler om frihet från tull, skatt och avgifter i vissa fall vid förflyttning över riksgränsen av levande ren samt slaktad ren och renprodukter. Dessutom finns regler om rätt att slakta ren och omsätta ren i det land där renen befinner sig. Slutligen finns särskilda bestämmelser om transport av ren med motorfordon mellan länderna. Enligt 38 § i 1972 års renbeteskonvention gällde att ren fick slaktas under tillåtet uppehåll i det andra landet enligt de bestämmelser som gällde i landet och att

det landets bestämmelser om införsel och försäljning skulle tillämpas i fråga om kött och andra produkter från slakt av ren.

Svensk-norska renbetesnämnden (Kapitel 3)

I 2009 års renskötselkonvention finns särskilda bestämmelser om de två mellanstatliga nämnder – Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden – som är nya i förhållande till den äldre renbeteskonventionen.

Renbetesnämnden ska bestå av fem ledamöter som utses på fyra år (artikel 11). Av ledamöterna utser regeringarna två vardera, av vilka en ska ha bred kunskap om renskötsel och utses efter förslag från rennäringen i landet. Ordföranden utses av regeringarna gemensamt efter förslag från sametingen i Sverige och Norge. Dessutom ska det finnas ersättare. Renbetesnämndens samtliga uppgifter regleras i artikel 12.

Nationella förvaltningsmyndigheter har inte några förvaltningsuppgifter enligt konventionen. Det finns en bestämmelse om skyldighet för centrala, regionala och lokala myndigheter att inhämta yttrande från Renbetesnämnden innan de fattar beslut som kan beröra den gränsöverskridande renskötseln (artikel 13). Detta upphäver inte den konsultationsplikt gentemot samiska intressen som kan föreligga enligt nationell eller internationell rätt. Vissa centrala bestämmelser anges för proceduren hos Renbetesnämnden, bland annat om överklagande till Svensk-norska överprövningsnämnden (artiklarna 14–16).

Svensk-norska överprövningsnämnden (Kapitel 4)

Överprövningsnämnden ska bestå av fem ledamöter som utses på fyra år (artikel 17). Regeringarna utser två ledamöter vardera. Av dessa ska en ha bred kunskap om renskötsel och utses efter förslag av rennäringen i landet. Den andra ska ha domar-kompetens. Ordföranden utses av regeringarna gemensamt efter

ett förslag från sametingen i länderna. Det ska dessutom finnas ersättare. För proceduren anges vissa centrala bestämmelser (artikel 18).

Nämndens beslut får inte överklagas, med undantag för beslut om konventionsavgift enligt artikel 27 (se nedan). Sådana beslut får, enligt artikeln, överklagas till Länsrätten i Norrbottens län beträffande avgifter i anledning av överträdelser i Sverige. Beträffande överträdelser i Norge förs talan mot besluten genom stämning i norsk domstol.

Gemensamma bestämmelser för nämnderna (Kapitel 5)

Kompletterande gemensamma bestämmelser ges för proceduren hos nämnderna liksom om verkställighet av nämndernas beslut (artiklarna 1–23). Dessutom finns en särskild stadga som bilaga till konventionen för nämnderna. Kostnaderna för nämndernas verksamhet delas lika mellan länderna (artikel 23).

Bestämmelser om återföring av renar och om överträdelser (Kapitel 6)

2009 års renskötselkonvention innehåller detaljerade bestämmelser om återföring av renar (artiklarna 24 och 25). I princip innebär dessa att en sameby eller ett renbetesdistrikt är skyldiga att snarast möjligt återföra renar till lovligt betesområde. Bestämmelser om renskiljning finns liksom om reglering av kostnaderna för återföring. Renbetesnämnden har möjlighet att förelägga sameby eller renbetesdistrikt att föra bort renarna.

Om en renägare, en sameby eller ett renbetesdistrikt inte följer en bestämmelse i konventionen eller ett beslut av Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden kan Renbetesnämnden förena ett föreläggande med vite (artikel 26). Vid olovlig betning kan Renbetesnämnden besluta om att konventionsavgift ska betalas av renägare, sameby eller renbetesdistrikt (artikel 27). Influtna viten och konventionsavgifter används till

ersättning för skada eller till ändamål som är till nytta för den gränsöverskridande renskötselfn (artikel 28).

Motsvarande bestämmelser om samling och renskiljning samt om fördelning och betalning av kostnader (27–35 §§ och 51–57 §§) i 1972 års renbeteskonvention var mer detaljerade. Sameby eller renbetesdistrikt var i princip skyldiga att återföra renar till lovligt betesområde. Vidare hade Lantbruksnämnden/reindriftsinspektören vissa föreskrivande och beslutande funktioner i samband med samling och renskiljning och kunde även vidta vissa åtgärder vid oenighet. Vid olovlig betning kunde renägare/sameby åläggas betesavgift av Lantbruksnämnden/reindriftsinspektören och betesavgiften skulle användas inom renskötselfn (52–57 §§).

I konventionen fanns även bestämmelser om ersättning för skada som hade vållats vid utövande av renskötself samt forumbestämmelser om var sådan talan skulle väckas (58–60 §§). Bestämmelserna innebar i princip att i den mån särskilda bestämmelser om ersättning inte fanns i konventionen skulle skada ersättas enligt skadeståndslagstiftningen i det land där skadan hade vållats. För skada som uppstod på renbete utgick dock inte ersättning.

Slutligen fanns i 1972 års renbeteskonvention straffbestämmelser rörande överträdelser av olika konventionsbestämmelser (61–63 §§).

Särskilda bestämmelser (Kapitel 7)

I 2009 års renskötselfkonvention finns en bestämmelse om registrering av renmärke för att förhindra förväxling av renar (artikel 29). Samma möjlighet som finns att föra talan mot en nationell myndighet ska gälla vid talan mot Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden vid beslut som utgör grund för att föra talan om skadestånd (artikel 30). Motsvarande bestämmelse fanns även i 37 § i 1972 års renbeteskonvention.

I 2009 års renskötsselkonvention finns vidare en bestämmelse som reglerar förhållandena i relation till konventionen vid en organisatorisk förändring inom renskötseln eller den offentliga förvaltningen (artikel 31). Motsvarande bestämmelse fanns inte i den äldre renbeteskonventionen. I denna fanns dock särskilda bestämmelser om de nationella myndigheternas medverkan för konventionens uppfyllande, dispens från vissa bestämmelser om betesområden och betestider m.m. samt tillsättande av ett fast utskott, bland annat med uppgift att följa utvecklingen av den samiska renskötseln i länderna (64–66 §§).

Ikraftträdande och giltighetstid (Kapitel 8)

När konventionen träder i kraft upphör, enligt artikel 32, en gällande överenskommelse om vissa stängsel längs riksgränsen i Jämtlands län samt Nord-Trøndelag och Sør-Trøndelag fylker (protokollet den 13 december 1971 mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av renstängsel utmed vissa delar av riksgränsen, SÖ 1972:21 [stängselprotokollet]). Överenskommelsen ersätts med nya bestämmelser i områdesprotokollet. Konventionen ska ratificeras och träder i kraft 30 dagar efter det att länderna har utväxlat ratifikationshandlingar (artikel 33).

Konventionen ska översättas till nordsamiska, lulesamiska och sydsamiska.

Konventionen gäller i 30 år från ikraftträdandet (artikel 34). Om konventionen inte sägs upp senast fem år före utgången av trettioårsperioden, förlängs den för ytterligare tio år. Därefter kan konventionen förlängas i ytterligare tioårsperioder.

I 1972 års renbeteskonvention fanns övergångsbestämmelser och slutbestämmelser (67–76 §§).

2.2.2 Områdesprotokollet

Bilaga 1 till konventionen, det s.k. områdesprotokollet, behandlar rätten till renbete i 42 betesområden varav 24 områden i Troms, Nordlands, Nord-Trøndelags och Sør-Trøndelags fylken för svenskt renbete i Norge, 16 områden i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Dalarnas län för norskt renbete i Sverige samt två områden i Norrbottens län och Nordlands fylke för gemensamt svenskt och norskt renbete. I protokollet anges vilka områden som svenska samebyar och norska renbetesdistrikt får använda för renskötsel i Norge respektive Sverige. I protokollet anges också områdenas exakta gränser i naturen, i förekommande fall med föreskrifter om de betestider och andra villkor som bedöms vara behövliga för ett visst område. Dessutom anges vilka stängsel som behövs för att hindra olovlig betning. Ansvar för rivning av äldre stängsel som inte längre behövs regleras också.

I 1972 års renbeteskonvention reglerades i detalj för respektive lands renar vilka betesområden som kunde utnyttjas för renbete, vilka betestider som gällde i olika områden, när betesområdena fick nyttjas för betning av svenska och norska renar samt högsta tillåtna renantal i vissa områden. För svenskt vidkommande fanns även bestämmelser om vilka samebyar som fick föra renar på bete i Norge. För norsk del fanns bestämmelser om flyttningsleder vid flyttning av ren till och från betesområdena i Sverige höst och vår, om rastplatser samt detaljerade regler om hur flyttning fick ske och hur anläggning för renskötsel längs flyttningsled fick användas mot skäligen ersättning (1–18 §§).

2.2.3 Särskild bilaga om byggande och underhåll av spärrstängsel

Det i samband med 1972 års renbeteskonvention ingångna protokollet om spärrstängsel upphörde att gälla samtidigt som konventionen (se bilagorna 2 och 5 till 1972 års lag). Skyldig-

heten att underhålla och bygga spärrstängsel ersätts av den till områdesprotokollet fogade Särskilda bilagan om ansvarsfördelning mellan Sverige och Norge för uppförande och underhåll av stängsel i vilken anges sträckningen av vart och ett av de stängsel som ska finnas i betesområdena och vilket av länderna som svarar för uppförandet och underhållet av vart och ett av stängslen.

2.2.4 Stadgan för Svensk-norska renbetesnämnden och Svensk-norska överprövningsnämnden

Bilaga 2 till konventionen innehåller en stadga för de båda nämnder som ska inrättas enligt konventionen. Enligt stadgan ska var och en av nämnderna ha ett sekretariat beläget på skilda orter i konventionsområdet. Den närmare lokaliseringen bestäms av regeringarna efter samråd med sametingen och anges således inte i konventionen. Regeringarna kan besluta om att sekretariatens uppgifter ska utföras av nationella myndigheter. Stadgan innehåller dels gemensamma bestämmelser om handläggningen av ärenden i nämnderna, dels särskilda bestämmelser om handläggningen i var och en av de båda nämnderna. Särskilt kan nämnas att skrivelser till nämnderna får vara avfattade på såväl svenska som norska eller samiska och att något av språken får användas även vid muntlig förhandling. Protokoll och beslut får vid behov avfattas även på samiska. Stadgan innehåller vidare ett antal bestämmelser om handläggning och beslut i ärenden samt om överklagande till Överprövningsnämnden.

3 Godkännande av den nya renskötselkonventionen

Promemorians förslag: Riksdagen bör godkänna den nya renskötselkonventionen mellan Sverige och Norge samt de till konventionen hörande bilagorna.

Skälen för promemorians förslag: Rennäringen är förbehållen den samiska befolkningen på båda sidor om gränsen mellan Sverige och Norge. Renen lever under närmast arktiska förhållanden utomhus hela året och utnyttjar därvid enbart naturbete. Eftersom växtligheten varierar med årstiden vandrar renen mellan olika betesområden. På sommaren äter den gräs och örter som finns på kalvfjället och mot atlantkusten. På vintern äter den lav som finns i barrskogarna mot Bottenviken. Ländernas gränsdragning innebär att huvuddelen av renens naturliga sommarbete finns i Norge och nästan allt vinterbete i Sverige. Näringen är delvis gränsöverskridande. Svenska samer utnyttjar således i viss utsträckning traditionellt sommarbetesmarker i Norge medan norska samer, i något mindre utsträckning, huvudsakligen utnyttjar vinterbetesmarker i Sverige.

Alltsedan tillkomsten av den första gemensamma svensk-norska lagstiftningen i slutet av 1800-talet har den gränsöverskridande renskötseln reglerats av olika överenskommelser mellan länderna. Sedan den 1 maj 2005 har dock Lappkodicillen, i vart fall för svenskt vidkommande, varit det enda regelverk som har

gällt för den gränsöverskridande renskötseln. Även om detta på det hela taget inte har inneburit några större nackdelar, varken för renskötseln eller för andra intressen, får det anses vara angeläget att det för framtiden finns en modern och praktiskt användbar reglering av den gränsöverskridande renskötseln. För norsk del kan nämnas att innehållet i 1972 års renbeteskonvention huvudsakligen fortsatt tillämpas i Norge genom en lag som genomför den äldre konventionen.

Den nya renskötselkonventionen erbjuder en för dagens förhållanden lämplig reglering. I konventionen fastställs det område inom vilket gränsöverskridande renskötsel får bedrivas. Det skapas också en ordning för att genom avtal avvika från vad som föreskrivs om områdets utsträckning. Konventionen gäller även i områden som omfattas av sådana avtal. Konventionen har således en viss inbyggd flexibilitet som gör det möjligt att anpassa den gränsöverskridande verksamheten efter renskötselns behov. I konventionen fastställs de särskilda regler som gäller för de renskötare, samebyar och renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen. Vidare inrättas två särskilda myndigheter, Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden, som ska tillämpa konventionen. Härigenom ges den gränsöverskridande renskötseln tillgång till myndigheter med speciell kompetens på området och en garanti för en rättssäker prövning.

För att renskötselkonventionen mellan Sverige och Norge ska bli gällande här i landet krävs särskild lagstiftning. Det ankommer därför på riksdagen att godkänna konventionen samt de till konventionen hörande bilagorna.

Härvid ska beaktas bestämmelsen i 10 kap. 2 § andra stycket regeringsformen (RF). Av denna bestämmelse framgår att samma ordning ska iakttas vid godkännandet av en för riket bindande internationell överenskommelse som den särskilda ordning som kan vara föreskriven för det riksdagsbeslut som förutsätts.

Konventionen innebär att förvaltningsuppgifter som innebär myndighetsutövning överläts till två mellanstatliga organ, dvs.

Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden. Enligt 10 kap. 5 § fjärde stycket RF kräver en sådan överlåtelse beslut av minst tre fjärdedelar av de röstande riksdagsledamöterna (kvalificerad majoritet) eller beslut i grundlagsordning.

I avsnitten 4 och 5 behandlas de lagändringar som krävs för att konventionen ska få verkan mot enskilda i Sverige och kunna tillämpas av domstolar och andra svenska myndigheter.

4 En ny lag som inkorporerar 2009 års renskötselkonvention med svensk rätt

4.1 En ny konventionslag

Promemorians förslag: 2009 års renskötselkonvention och därtill hörande bilagor ska, i den mån som bestämmelserna avser område i Sverige, med undantag för vissa bestämmelser, inkorporeras med svensk rätt genom en särskild lag.

Skälen för promemorians förslag: Renskötselkonventionen måste för att bli gällande här i landet och få verkan mot enskilda och kunna tillämpas av domstolar och andra myndigheter införas med svensk rätt. Detta kan ske antingen genom transformering, varvid de delar av konventionen som behöver införas omarbetas till svensk författningstext, eller genom inkorporering, varvid det i lag eller annan författning föreskrivs att konventionens bestämmelser gäller direkt i Sverige och ska tillämpas som de är av svenska domstolar och myndigheter. När inkorporeringsmetoden används blir den autentiska konventionstexten – på ett eller flera språk – gällande författningstext. 1972 års renbeteskonvention inkorporerades med undantag för vissa kapitel genom lagen (1972:114) med anledning av konven-

tionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning.

Bestämmelserna i 2009 års renskötselkonvention och därtill hörande bilagor är, med något undantag, avfattade på ett sådant sätt att de i sin helhet kan göras direkt tillämpliga som svensk lag. Att transformera bestämmelserna i konventionen till svensk rätt skulle i princip innebära en direkt återupprepning av konventionstexten i svensk lag. Vissa bestämmelser, framför allt i de bilagor som hör till konventionen, har visserligen sådant innehåll att de enligt gängse praxis vid författningsskrivande möjligen skulle ha meddelats på en annan normnivå än lag. Med hänsyn till sambandet med konventionstexten i övrigt bör dock även sådana bestämmelser införlivas med svensk rätt på lagnivå. Detta talar sammantaget för att konventionen och de bilagor som hör till denna bör inkorporeras med svensk rätt, vilket lämpligen bör ske genom en särskild lag (konventionslagen).

Från den särskilda konventionslagen bör undantag göras för vissa generella bestämmelser, dvs. artikel 3 i konventionen samt sådana slutbestämmelser som rör förfarande för ratifikation och ikraftträdande av konventionen och konventionens giltighetstid och uppsägning, dvs. artiklarna 33 och 34 i konventionen. I lagen bör även undantag göras för 49 § i det till konventionen som bilaga 1 fogade områdesprotokollet som rör hanteringen av vissa stängselfrågor innan konventionen har trätt i kraft.

När en konvention inkorporeras brukar den biläggas den lag varigenom inkorporeringen sker för att den ska finnas tillgänglig på ett enkelt sätt. Konventionen och de bilagor som hör till denna ska därför biläggas den föreslagna lagen i dess två språkversioner, dvs. den svenska och den norska.

4.2 Konventionens förhållande till nationell lagstiftning

Promemorians förslag: Artikel 3 i konventionen ska införas i svensk rätt genom en särskild bestämmelse i konventionslagen som anger när rennäringslagen (1971:437) ska tillämpas på gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag: En utgångspunkt för konventionen är att den som bedriver renskötsel i det andra landet ska ha samma rättigheter och skyldigheter som det landets renskötare har enligt den nationella lagstiftningen. En annan utgångspunkt är att så långt som möjligt undanröja de administrativa hinder som riksgränsen innebär för en gränsöverskridande renskötsel.

Dessa utgångspunkter kommer till uttryck, bland annat i artikel 3 i konventionen, som anger att den gränsöverskridande renskötseln ska bedrivas i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av nationell rätt i det land där renskötseln bedrivs, såvida inte annat anges i denna konvention. Innebörden av artikeln är för svenskt vidkommande att norska renskötare och renbetesdistrikt ska omfattas av och följa samma regler som gäller för svenska renskötare och samebyar här i landet. De undantag som gäller från de rättigheter och skyldigheter som följer av nationell lagstiftning framgår av konventionen. Före-ligger det oförenligheter mellan konventionen och nationell lagstiftning ska konventionsstaterna således se till att konventionens bestämmelser ges företräde.

Innehållet i artikel 3 är delvis av allmän karaktär i den betydelsen att den gränsöverskridande renskötseln ska bedrivas enligt de rättigheter och skyldigheter som generellt sett följer av nationell rätt. Den som vistas i Sverige är skyldig att följa den lagstiftning som gäller här i landet och som berör personen i fråga, såvida inte annat anges i svensk författning. Det kan inte överblickas vilka tillämpningsproblem ett lagfästade av artikel 3

skulle innebära i förhållande till den nationella lagstiftning som inte uppenbart behandlar de frågor som regleras i konventionen. Den allmänna principen i artikel 3 bör därför inte föranleda några införlivandeåtgärder annat än i de specifika frågor som regleras i konventionen. Den gränsöverskridande rennäringen kan i likhet med den nationella rennäringen behöva iaktta samma nationella regler som rör renskötseln i Sverige samt beslutade myndighetsåtgärder som inverkar på renskötseln i ett visst betesområde. Det finns alltså anledning att se till att den svenska rennäringstagstiftningen överensstämmer med de folkrättsliga förpliktelser som följer av artikel 3.

De rättigheter som enligt rennäringenslagen (1971:437) tillkommer samerna och som innebär att dessa har rätt att begagna mark och vatten till underhåll för sig och sina renar har i lagen fått den sammanfattande beteckningen renskötselrätt. Rätten tillkommer personer av samisk härkomst och får utövas av den som är medlem i sameby. Utövandet av renskötselrätten i Sverige begränsas av rennäringenslagens bestämmelser. Renskötselrätten i Sverige är således uttömmande reglerad i denna lag. Renskötselkonventionen innehåller en avvikande reglering av hur rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel i Sverige och Norge får utövas i konventionsstaterna av sameby och renbetesdistrikt samt av renskötare i dessa. Konventionen reglerar inom vilka områden som gränsöverskridande renskötsel får bedrivas i respektive land och undanröjer de administrativa hinder som riksgränsen kan utgöra för den gränsöverskridande rennäringen.

1972 års renbeteskonvention införlivades med svensk rätt genom inkorporering av konventionen i en särskild lag. Det innebar att de inkorporerade konventionsbestämmelserna tillämpades som svensk rätt. Flera bestämmelser i den äldre konventionen var utformade på samma sätt som i den nya konventionen. Bland annat hänvisades det även i de äldre konventionsbestämmelserna uttryckligen till de nationella regler som gäller för rennäringen i respektive land. Det innebar att rennäringenslagen eller annan nationell lagstiftning skulle tillämpas

i vissa fall vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt den äldre konventionslagen. Detta var fallet beträffande exempelvis utövandet av rätten till jakt och fiske eller skogsfångst eller möjligheterna till ersättning för skada vid utövande av renskötsel. I andra rennäringsfrågor tillämpades rennäringslagen i relevanta delar. Denna ordning har sannolikt inneburit en del tolknings- och avgränsningsproblem när det gäller den äldre konventionslagens förhållande till framför allt rennäringslagen. De eventuella tillämpningsproblem som har förelegat synes dock ha lösts utan större svårigheter av rättstillämpningen.

2009 års renskötselkonvention skiljer sig från den äldre konventionen i några avseenden som gör att den ordning som tidigare gällt möjligen inte lämpar sig i fortsättningen. Den nya konventionen innehåller ett förenklat regelverk i några avseenden. Till skillnad från 1972 års renbeteskonvention innehåller 2009 års konvention inte specifika bestämmelser om vad som gäller i vissa frågor, exempelvis vid utbrott av smittsamma sjukdomar och i fråga om ersättning för annan skada som uppkommer vid olovlig betning samt straffbestämmelser vid överträdelser av konventionen m.fl. I stället innehåller konventionen en mer allmän regel i artikel 3 som avser att reglera förhållandet mellan nationell rätt och konventionen vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel. Dessutom finns i 2009 års renskötselkonvention, till skillnad från den äldre konventionen, en möjlighet för sameby och renbetesdistrikt att avtala om samarbete i renskötelsen med avvikelse från vad som gäller i det till konventionen bilagda områdesprotokollet. Om denna möjlighet utnyttjas ställer den större krav på tydlighet om förhållandet mellan konventionen och nationell rätt. Det ovan sagda innebär att det i svensk rätt tydligare behöver regleras hur 2009 års konvention förhåller sig till rennäringslagens bestämmelser.

För att kunna uppfylla det folkrättsliga åtagandet i artikel 3 bör den svenska rennäringslagstiftningen, i den mån som konventionen inte föreskriver annat, i tillämpliga delar göras tillämplig på renskötare från norska renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige. En bestämmelse som

anger vilka bestämmelser i den svenska rennäringslagen som bör gälla för den som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige bör därför finnas i den föreslagna konventionslagen.

4.3 Lagens tillämpningsområde

Promemorians förslag: Lagen ska ha samma tillämpningsområde och syfte som 2009 års renskötselkonvention.

Skälen för promemorians förslag

Konventionens tillämpningsområde

Konventionen gäller enligt artikel 1 för den gränsöverskridande renskötseln mellan Sverige och Norge och bestämmelserna gäller för sameby och renbetesdistrikt eller renskötare i sameby och renbetesdistrikt. Konventionen är således endast tillämplig på den som enligt den nationella lagstiftningen i respektive land får bedriva rennärning.

Rennärningen är av grundläggande betydelse för den samiska kulturen. Samarbete över riksgränsen mellan samebyar och renbetesdistrikt är i de flesta fall en förutsättning för att betestillgångarna ska kunna användas på ett sätt som ger ett långsiktigt underlag för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftig rennärning. Syftet med konventionen är således, enligt artikel 2, att främja och utveckla samarbetet mellan länderna, samebyar och renbetesdistrikt samt enskilda renskötare så att renbetet utnyttjas på ett sätt som ger ett långsiktigt underlag för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftig renskötsel i båda länderna. För att säkra rennäringens framtid är det viktigt att tillse att betesområden i Sverige och Norge utnyttjas rationellt. Konventionen ska därför tillämpas på ett sådant sätt att den inte hindrar nya ändamålsenliga driftsformer i renskötseln som följer av den allmänna samhällsutvecklingen.

De områden i det andra landet som får användas för renskötsel av sameby och renbetesdistrikt anges, enligt artikel 6 i konventionen, i områdesprotokollet. Geografiskt gäller konventionen utmed hela den svensk-norska gränsen där det förekommer renskötsel, dvs. från Dalarnas län och Hedmark fylke i söder till Norrbottens län och Troms fylke i norr.

I artikel 7 finns en möjlighet för sameby och renbetesdistrikt att ingå avtal om samarbete i renskötseln som innebär avvikelse från områdesprotokollet. Ett sådant avtal får omfatta endast de i renskötseln ingående rättigheterna och gälla områden där minst en av avtalsparterna enligt den nationella lagstiftningen eller konventionen har rätt att bedriva renskötsel. Konventionen kan således genom civilrättsliga avtal komma att tillämpas inom andra geografiska områden än de som anges i områdesprotokollet om sameby och renbetesdistrikt ingår ett samarbetsavtal. Tillämpningsområdet för konventionen och den föreslagna lagen kan således bli vidare beroende på innehållet i ett sådant avtal. Dessutom kan tillämpningsområdet för konventionen påverkas av utfallet av en talan om bättre rätt till renskötsel som enligt artikel 8 får väckas vid nationell domstol.

Den föreslagna lagens tillämpningsområde och syfte bör vara detsamma som tillämpningsområdet för och syftet med konventionen och därtill hörande bilagor. Bestämmelserna i renskötselkonventionen och de bilagor som hör till denna kan införlivas med svensk rätt endast i den mån som bestämmelserna avser område i Sverige. Den föreslagna lagen bör därför utformas i enlighet med detta.

Samarbetsavtal

Riksgränsen utgör ett hinder för samebyar och renbetesdistrikt att etablera ett samarbete om renskötseln så att betestillgångarna kan utnyttjas rationellt. Svensk-norska Renbeteskommissionen av år 1997 konstaterade också att det fanns en tilltagande önskan och vilja till samarbete och att det redan förekom renskötsel-

samarbete på några ställen utmed riksgränsen som lett till att en sameby eller ett renbetesdistrikt utnyttjat bete i det andra landet utan stöd av 1972 års renbeteskonvention.

Den gränsöverskridande rennäringen har genom artikel 7 i konventionen getts möjligheter att ta eget ansvar för den gränsöverskridande renkötseln genom att ett frivilligt samarbete över riksgränsen tillåts. Genom denna möjlighet bör det i framtiden finnas goda förutsättningar till nya driftsformer och ett nytänkande inom den gränsöverskridande rennäringen.

Ett samarbetsavtal ska, enligt artikel 7, gälla samarbete om renkötsel och får omfatta hela det område där samebyn eller renbetesdistriktet har rätt att bedriva renkötsel. Sådana avtal får alltså inkludera de områden i områdesprotokollet som en sameby eller ett renbetesdistrikt har rätt att nyttja. Det kan också innebära att även andra områden inkluderas än de som framgår av områdesprotokollet, eftersom ett sådant avtal även gäller områden där minst en av avtalsparterna enligt den nationella lagstiftningen eller konventionen får bedriva renkötsel. Ett samarbetsavtal som avser ett område som inte regleras av områdesprotokollet innebär att konventionens geografiska tillämpningsområde utvidgas till att omfatta detta område. Det innebär också att Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden är behöriga att i stället för nationell myndighet besluta i de frågor som anges i konventionen om den gränsöverskridande renkötseln i området.

Samebyn och renbetesdistriktet bestämmer själva hur omfattande samarbetet ska vara. En sådan samverkan kan därför variera alltifrån helt gemensam renkötsel till att avse vissa grupper eller samverkan under delar av året. En viktig begränsning av möjligheterna att ingå samarbetsavtal är att avtalet endast får omfatta de rättigheter som ingår i rennäringen. En förutsättning för att åtnjuta dessa rättigheter är att avtalet i första hand innebär rätt till renbete. Det bör inte heller vara möjligt att genom avtal kunna kringgå de tvingande rättigheter och skyldigheter för rennäringen som följer av nationell lagstiftning. Ett

avtal bör därför inte kunna tillerkänna motparten större rättigheter eller skyldigheter i rennäringen än vad parten själv har.

Ett samarbetsavtal blir, enligt artikel 7, inte gällande förrän det har godkänts av Renbetesnämnden. Vid värderingen av avtalen bör de grundläggande principerna för konventionen iakttas. Samarbetsavtalet bör till exempel inte innebära en betydande olägenhet för andra berörda intressen, exempelvis tredje man. Det kan vidare finnas särskilda nationella regler och beslut som bör beaktas innan avtalet fastställs, exempelvis av länsstyrelsen beslutade villkor för områden utanför områdesprotokollet. Det är därför viktigt att nämnden har ett fullgott underlag för att kunna avgöra ansökan om att få ett samarbetsavtal godkänt. I Stadgan för Svensk-norska renbetesnämnden och Svensk-norska överprövningsnämnden, som är bilagda konventionen, finns bestämmelser om handläggningen i nämnderna.

Bestämmelserna i konventionen gäller, enligt artikel 7, i tillämpliga delar områden som omfattas av samarbetsavtal som har fastställts i behörig ordning. Om ett avtal upphör är det i stället områdesprotokollet som, enligt samma artikel, ska gälla. Detta kan emellertid bli aktuellt endast om området i avtalet omfattas av områdesprotokollet.

Bättre rätt till renskötsel i vissa fall

Konventionens bestämmelser innebär, vilket också tydligt anges i artikel 8 första stycket, att de betesområden som anges i områdesprotokollet eller samarbetsavtal inte innebär något ställningstagande eller uttryck för Sveriges eller Norges uppfattning om sedvanerättens omfattning. Konventionen påverkar således inte den på sedvana grundade rätten till renbete som renskötare från det ena landet har i det andra landet. En prövning av frågan om sedvanerättens omfattning begränsas därför inte av konventionen utan sker på grundval av, för svensk del, privaträtten i Sverige beträffande urminnes hävd och, i Norge beträffande alders tids bruk. I artikel 8 andra stycket anges att

om någon anser sig ha sedvanerätt till renbete i det andra landet utöver de områden som är fastställda i områdesprotokollet kan denna väcka talan vid behörig domstol i detta land för att få sin sak prövad.

Om det genom lagakraftvunnen dom visar sig att renskötare från det ena landet har rätt till renbete i det andra landet har domen, enligt artikel 8 tredje stycket, företräde framför konventionen. Vidare ska det andra landet se till att berörda renskötare ges möjlighet att nyttja rättigheten eller, om detta inte är möjligt, få ekonomisk ersättning i enlighet med nationell rätt. För svensk del innebär bestämmelsen att om en svensk sameby väcker talan vid domstol i Norge om bättre rätt till renskötsel i Norge och vinner den processen gäller den domen före konventionen. Norge är då folkrättsligt förpliktat att se till att berörda renskötare ges möjlighet att nyttja rättigheten eller, om detta inte är möjligt, få ekonomisk ersättning i enlighet med norsk rätt. En sådan dom skulle alltså få till följd att det norska renbetesdistriktet inte har någon renskötselrätt i området och att den svenska samebyn skulle få nyttja större områden för renskötsel i Norge än vad som är fallet enligt konventionen.

Bestämmelsen i artikel 8 har tillkommit i svenskt intresse eftersom – med kunskap om de historiska förhållandena – inte några renbetesdistrikt i Norge torde kunna hävda en sådan rätt till renskötsel i Sverige. Skulle emellertid en renskötare i ett renbetesdistrikt i Norge visa sig ha en renskötselrätt i Sverige, utöver vad som anges i konventionen, och vinna en talan om bättre rätt till renskötsel i Sverige vid svensk domstol gäller på motsvarande sätt som redogjorts för ovan att domen har företräde före konventionen. I sådana fall är Sverige, enligt artikel 8 tredje stycket, skyldigt att se till att berörda renskötare ges möjlighet att nyttja rättigheten eller, om detta inte är möjligt, få ekonomisk ersättning i enlighet med gällande rätt. De begränsningar som det allmänna redan har gjort i renskötselrätten i det omtvistade området kommer givetvis att gälla mot den norska renskötaren och renbetesdistriktet. Någon förnyad rätt till ersättning för intrång i renskötselrätten kan således inte göras

såvida inte en sådan möjlighet ges enligt det svenska regelverk med stöd av vilket åtgärden har beslutats. Görs inskränkningar i renskötselrätten i det berörda markområdet efter att det har blivit klarlagt att renskötaren eller distriktet har renskötselrätten i området, har renskötaren eller renbetesdistriktet rätt till ersättning enligt den lagstiftning med stöd av vilken inskränkningen görs.

4.4 Myndighetsåtgärder som inverkar på möjligheterna att bedriva gränsöverskridande renskötsel

Promemorians förslag: Frågor om att se till att behovet av renbete tryggas enligt 48 § i det till konventionen bilagda områdesprotokollet prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att lämna information till Svensk-norska Renbetesnämnden eller Svensk-norska Överprövningsnämnden i frågor som rör den gränsöverskridande renskötelsen i Sverige.

Skälen för promemorians förslag: I samband med att 1972 års renbeteskonvention undertecknades skedde en skriftväxling mellan Sverige och Norge där länderna gemensamt gav vägledande synpunkter i fråga om samernas framtida renbetning i det andra landet. Artikel 4 i 2009 års renskötselkonvention har utvecklats från den avsiktsförklaring som blev resultatet av denna skriftväxling.

Av artikel 4 första stycket framgår att när en nationell myndighet i ett av länderna prövar om en åtgärd ska tillåtas inom ett område som får användas till gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen, ska myndigheten vid sin bedömning se till att området, så långt som möjligt, skyddas mot ingrepp som påtagligt kan försvåra renskötelsen i området. Enligt andra

stycket ska, om en sådan åtgärd ändå tillåts, landet se till att behovet av renbete tryggas eller, om detta inte är möjligt, ekonomisk ersättning utges i enlighet med nationell rätt.

Artikeln gäller myndighetsåtgärder som vidtas i ett land och som innebär att betesmark, som nyttjas eller får nyttjas av norska renskötare och renbetesdistrikt i Sverige och av svenska renskötare och samebyar i Norge, tas i anspråk på ett sådant sätt att åtgärderna negativt påverkar aktuell samebys eller renbetesdistrikts förutsättningar att nyttja marken för renbete. Inträffar ett sådant förhållande är respektive land förpliktat att tillrätta-lägga förhållandena för aktuell sameby eller renbetesdistrikt så att byns eller distriktets behov av renbete och möjligheten att bedriva rennäring tryggas. Är detta inte möjligt ska i stället ekonomisk ersättning som motsvarar ingreppet utges i enlighet med nationell rätt.

I artikel 13 finns vidare en skyldighet för centrala, regionala och lokala myndigheter i vardera landet att inhämta yttrande från Renbetesnämnden innan vederbörande myndighet fattar beslut som kan beröra den gränsöverskridande renskötseln. Detta förfarande upphäver inte konsultationsplikten i förhållande till samiska intressen om en sådan skyldighet föreligger enligt nationell eller internationell rätt.

Det allmänna kan besluta om åtgärder som innebär rättighets-upplåtelse eller rådighetsinskränkningar av olika slag som rör mark och markanvändning enligt flera nationella regelverk såsom exempelvis väglagen (1971:943), expropriationslagen (1972:719), skogsvårdslagen (1979:429), plan- och bygglagen (1987:10), minerallagen (1991:45), lagen (1995:1649) om byggande av järnväg och miljöbalken m.fl. Den prövning som sker enligt de olika regelverken innebär ofta att olika intressen vägs mot varandra, där ett intresse i allmänhet får ge vika för ett annat, för att åtgärden ska kunna tillåtas. Bestämmelsen i artikel 4, som blir svensk lag genom den föreslagna konventionslagen, förhindrar inte att sådana åtgärder beslutas enligt nationella regelverk trots att åtgärden påtagligt kan komma att försvåra renskötseln i ett område som omfattas av konventionen. Artikeln

syftar till att säkerställa att berörda myndigheter även beaktar det särskilda rennäringssintresset enligt renskötselkonventionen vid tillåtighetsprövningar av olika slag. Har en prövning skett enligt ett nationellt regelverk av att en åtgärd ska tillåtas bör artikel 4 tillämpas så att myndigheten därvid så långt som möjligt har beaktat det skydd mot ingrepp som artikeln tar sikte på. Artikel 4 första stycket i konventionen ger vid denna prövning inte ett mer långtgående skydd för ingrepp på mark där renskötsel bedrivs än vad som gäller för rennäringen i Sverige i allmänhet.

Tas markområde i Sverige – som omfattas av konventionen – i anspråk genom ett myndighetsbeslut på ett sådant sätt att åtgärderna påtagligt försvårar aktuellt renbetesdistrikts förutsättningar att nyttja marken för renskötsel är Sverige, enligt artikel 4, förpliktat att tillrättalägga förhållandena för renbetesdistriktet så att dess behov av renbete och möjligheten att bedriva rennäring tryggas. Är det inte möjligt att trygga renbetet ska, enligt artikel 4, i stället ekonomisk ersättning utges i enlighet med nationell rätt.

Bestämmelserna i artikel 4 gäller från och med den dag som konventionen och den förslagna konventionslagen träder i kraft. De begränsningar som det allmänna redan har gjort i renskötselrätten i markområdet gäller således i förhållande till de norska renbetesdistrikt som enligt det till konventionens bilagda områdesprotokollet har rätt att vara där. De kompensationsåtgärder som kan komma i fråga beträffande åtgärder av det allmänna som har beslutats före konventionens ikraftträdande regleras genom 48 § i områdesprotokollet. Enligt denna bestämmelse gäller att om en nationell myndighet i det ena landet, före det att konventionen har trätt i kraft, har tillåtit en åtgärd som påtagligt kan försvåra renskötseln i ett betesområde som omfattas av protokollet, ska det landet se till att behovet av renbete tryggas för berörd sameby eller renbetesdistrikt från det andra landet. Bestämmelsens tillämpning förutsätter att konventionen existerar, dvs. är undertecknad. Under tiden den 9 oktober 2009 fram till dess konventionen och den förslagna konventionslagen

har trätt i kraft är konventionsstaterna således förpliktade att se till att behovet av renbete tryggas för berörd sameby eller berört renbetesdistrikt för det fall en nationell myndighet har tillåtit en åtgärd som påtagligt kan försvåra renkötseln i ett betesområde. För att det renbetesdistrikt som har rätt att bedriva gränsöverskridande renkötsel i det berörda betesområdet ska kunna få frågan om kompensation enligt 48 § prövad i det fall som åtgärden av det allmänna redan är beslutad, bör det i den förslagna konventionslagen finnas en bestämmelse som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att pröva frågan.

Inskränkningar i renkötselrätten av det allmänna i ett betesområde efter att konventionen och den föreslagna konventionslagen har trätt i kraft bör – på samma sätt som skulle ha gällt för sameby i det aktuella området – ske i enlighet med den ordning som gäller för sakägare enligt det regelverk med stöd av vilken åtgärden beslutas. Detsamma gäller frågor om hur behovet av renbete kan tryggas eller annan kompensation för intrånget i renkötselrätten. Artikel 4 får således tillämpas inom ramen för det regelverk som är aktuellt för åtgärden i fråga.

Ett ingrepp i möjligheterna att bedriva gränsöverskridande renkötsel kan vara av den arten att det geografiska tillämpningsområdet för konventionen ändras. Samma situation kan inträffa även beträffande renkötselrätten enligt rennäringslagen, som kan ha upphävts för visst område enligt bestämmelserna i den lagen. Detta påverkar i sin tur såväl de mellanstatliga nämndernas som nationella myndigheters behörighet att besluta i frågor som rör renkötseln i området. Även om bestämmelsen i artikel 4 kan tillåta ingrepp i renkötseln i områden som omfattas av konventionen bör, för överskådlighetens skull, information om förändringar av det geografiska tillämpningsområdet av konventionen till följd av nationella myndighetsbeslut samlas hos någon av de mellanstatliga nämnder som beslutar i frågor om gränsöverskridande renkötsel. Regeringen kan utan något särskilt bemyndigande föreskriva en skyldighet för statliga myndigheter att lämna sådan information. För att regeringen ska kunna

föreskriva motsvarande skyldighet som gäller för kommunala myndigheter krävs dock ett särskilt bemyndigande i lag. Frågan om hos vilken nämnd som denna information bör samlas får avgöras i samråd länderna emellan. Det bör vidare ankomma på regeringen att meddela föreskrifter om skyldighet för kommun eller statlig myndighet att lämna information om förändringar av konventionens geografiska tillämpningsområde till någon av nämnderna.

4.5 Rennäringslagens tillämpning vid gränsöverskridande renskötsel

4.5.1 Konventionslagens förhållande till rennäringslagen

Promemorians förslag: Rennäringslagen (1971:437) ska, med undantag för vissa bestämmelser, i tillämpliga delar gälla vid bedrivande gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen av norska renbetesdistrikt. Rennäringslagen ska inte heller vara tillämplig om annat anges i konventionen.

Vid tillämpningen av rennäringslagen ska med

- sameby eller medlem i sameby jämföras renbetesdistrikt i Norge eller medlem i sådant renbetesdistrikt,
- renskötselområde jämföras område som avses enligt artiklarna 6 och 7 i konventionen,
- renskötselrätt jämföras rätt att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen,
- rätt till jakt och fiske enligt 25 § rennäringslagen jämföras rätt till jakt och fiske enligt konventionen, och
- samebys styrelse jämföras det organ som på motsvarande sätt representerar renbetesdistriktet i Norge.

Skälen för promemorians förslag: En grundläggande förutsättning för bedrivande av gränsöverskridande renskötsel är att den bedrivs på samma villkor som gäller för den nationella ren-

näringsen i respektive länder. För att främja och utveckla rennäringsen över riksgränsen finns i konventionen särskilda regler som har ansetts vara nödvändiga för att den gränsöverskridande renskötseln inte ska möta uppenbara administrativa hinder i verksamheten och för att renskötseln ska kunna bedrivas så effektivt som möjligt. Dessa bestämmelser utgör alltså särregler i förhållande till det nationella regelverket på rennäringsområdet.

Med denna utgångspunkt bör den svenska rennäringslagstiftningen utformas så att den i relevanta delar görs tillämplig på den som i Sverige bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen och det till konventionen bilagda områdesprotokollet eller samarbetsavtal som ingåtts med stöd av konventionen. Detta bör regleras genom den föreslagna konventionslagen. I enlighet med artikel 3 bör huvudregeln vara att rennäringslagen (1971:437) gäller vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen såvida inte konventionen anger annat. Vid en konflikt mellan konventionen och rennäringslagen bör konventionslagen således ha företräde.

Rennäringslagen är utformad så att den väsentligen gäller endast sameby. Sverige är genom konventionen dock förpliktat att se till att samma rättigheter och skyldigheter som gäller för landets egna renskötare också gäller för norska renskötare och renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige. Flertalet bestämmelser i rennäringslagen är sådana att de uppenbart inte gäller för norska renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen. I vissa andra fall hänvisar konventionen dock uttryckligen till att nationella bestämmelser ska gälla i den gränsöverskridande renskötseln. Vilka bestämmelser som bör undantas från den föreslagna bestämmelsen i konventionslagen behandlas nedan.

För att de bestämmelser i rennäringslagen som bör gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen ska kunna tillämpas av den som bedriver sådan renskötsel bör med sameby eller medlem i sameby jämföras renbetesdistrikt eller medlem i renbetesdistrikt. Detsamma gäller område

som avses i artiklarna 6 och 7 i konventionen som bör jämföras med renskötselområde. Vidare bör rätt att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen jämföras med renskötselrätt enligt rennäringslagen samt rätt till jakt och fiske enligt konventionen jämföras rätt till jakt och fiske enligt 25 § rennäringslagen. Slutligen bör vid tillämpningen av rennäringslagen med samebys styrelse jämföras det organ som på motsvarande sätt representerar renbetesdistriktet i Norge. Detta bör regleras särskilt i den föreslagna konventionslagen.

4.5.2 Renskötselområdet och betestider

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 3–5 §§ rennäringslagen ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag: I 3 § rennäringslagen regleras inom vilka områden som renskötsel får bedrivas (renskötselområdet) och vilka betestider som gäller inom områdena. Enligt 4 § kan länsstyrelsen i vissa fall besluta om förlängd betestid. Det finns enligt rennäringslagen möjlighet att bedriva s.k. koncessionsrenskötsel under hela året inom vissa områden, vilket framgår av 5 §.

I konventionen och det till konventionen bilagda områdesprotokollet regleras inom vilka områden som gränsöverskridande renskötsel får bedrivas i Sverige och vilka betestider som gäller inom de områden som omfattas av områdesprotokollet. Enligt artikel 12 är Renbetesnämnden behörig att besluta om vilken sameby eller renbetesdistrikt som får använda ett område som omfattas av områdesprotokollet. Skulle andra betestider behöva gälla inom dessa markområden får, enligt samma artikel, Renbetesnämnden besluta även i denna fråga.

Gränsöverskridande renskötsel kan bedrivas även inom andra markområden än de som omfattas av områdesprotokollet.

Sameby och renbetesdistrikt har enligt artikel 7 i konventionen möjlighet att ingå samarbetsavtal som innebär avvikelser från områdesprotokollet. Ett sådant avtal får omfatta endast de i renskötseln ingående rättigheterna och gälla områden där minst en av avtalsparterna enligt den nationella lagstiftningen eller konventionen har rätt att bedriva renskötsel. En sameby och ett renbetesdistrikt kan således komma överens om att renskötsel får bedrivas i andra delar av det svenska renskötselområdet som samebyn disponerar enligt rennäringslagen.

I förhållande till nationell rätt finns i konventionen avvikande regler om vilka områden som kommer i fråga för gränsöverskridande renskötsel, vilka samebyar respektive renbetesdistrikt som får nyttja områden för renbete, vilka betestider m.m. som gäller för områdena i fråga och om behörig myndighet att besluta i frågor inom områden som regleras genom områdesprotokollet eller samarbetsavtal. Bestämmelserna, som avviker från 3–5 §§ rennäringslagen, föreslås gälla som svensk lag genom den föreslagna konventionslagen. Bestämmelserna i 3–5 §§ rennäringslagen bör därför undantas från den föreslagna bestämmelsen i konventionslagen.

4.5.3 Sameby och dess förvaltning m.m.

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 1, 6–14 och 35–64 §§ rennäringslagen om renskötselrätt, sameby och dess förvaltning, m.m. ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag: Av 1 § rennäringslagen framgår bland annat att den som är av samisk härkomst får använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar enligt bestämmelserna i lagen och att renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby.

En ändamålsenlig förvaltning av renskötselrätten i Sverige, såsom denna kommer till uttryck i rennäringslagen, har ansetts motivera att det finns regler om organisationen av denna förvaltning. Bestämmelserna i rennäringslagen om samebys ändamål, indelning och förvaltning utgör därmed ett offentlighetsrättsligt inslag som innebär att de berörda samerna måste bilda organisationer, dvs. samebyar för att nyttja renskötselrätten i Sverige. Motsvarande bestämmelser om hur det samiska renbetesområdet på norsk mark, där renbetesdistriktet utgör minsta geografiska renbetesområde, får utnyttjas för renskötsel och vem som får utöva renskötsel i distriktet finns i norsk lagstiftning.

Konventionens tillämpning förutsätter att den som nyttjar möjligheten att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen har rätt att göra detta enligt nationell lagstiftning. Endast den som uppfyller villkoren i den norska lagstiftningen om vem som får utöva renskötsel i renbetesdistrikten i Norge får därför bedriva gränsöverskridande renskötsel i Sverige med stöd av konventionen. Det innebär att de offentlighetsrättsliga bestämmelser som reglerar organisationen av utövandet av renskötselrätten i Sverige inte bör tillämpas på de norska renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige med stöd av konventionen. Från den föreslagna bestämmelsen i konventionslagen bör därför undantas bestämmelserna i 1, 6–14 och 35–64 §§ rennäringslagen om renskötselrätt, sameby och dess förvaltning, m.m.

4.5.4 Renskötselrättens utövande

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 15, 23 och 24 §§ rennäringslagen ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Bestämmelserna i 16–21 och 25 §§ rennäringslagen ska i tillämpliga delar gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag

Högsta renantal, m.m.

I 15–25 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om hur renskötselrätten enligt lagen får utövas.

Bestämmelserna i 15 § anger bland annat att sameby får, för medlemmarnas gemensamma behov, använda byns betesområde för renbete och att länsstyrelsen beslutar om det högsta antal renar som får hållas på bete inom en samebys betesområde. Länsstyrelsen får även förordna om inskränkning i betesrätten inom samebys betesområde om det behövs för att bevara renbetet eller annars främja renskötseln. Vidare regleras länsstyrelsens befogenheter vid bristande efterlevnad av besluten.

Av artikel 6 i konventionen framgår att sameby och renbetesdistrikt får använda områden i det andra landet för renskötsel på sätt som framgår av områdesprotokollet. Till skillnad från 1972 års renbeteskonvention saknas i renskötselkonventionen bestämmelser om det högsta antal renar som får finnas på de markområden som omfattas av områdesprotokollet. Skulle det uppstå en situation som gör det tvunget att reglera renantalet är, enligt artikel 12, Renbetesnämnden behörig att besluta i frågan. Nämnden är endast behörig att besluta om högsta renantal inom markområden som omfattas av områdesprotokollet.

Mot bakgrund av att det finns uttömmande bestämmelser i konventionen om frågan om högsta renantal inom områden som omfattas av områdesprotokollet bör 15 § rennäringslagen inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

Sameby och renbetesdistrikt kan ha nyttjat möjligheten enligt artikel 7 att ingå samarbetsavtal om renskötsel som innebär

avvikelse från områdesprotokollet. Avtalsparterna kan därvid komma överens om att renskötsel får bedrivas i andra delar av det svenska renskötseområdet som samebyn disponerar enligt rennäringslagen. Förutsättningarna att bedriva renskötsel i markområden som inte omfattas av områdesprotokollet regleras av rennäringslagen, vilket bör beaktas vid avtalets ingående. Det är således inte möjligt för sameby att med bindande verkan avtala om villkor som är oförenliga med rennäringslagen rörande ett sådant område. Bestämmelserna i bland annat 4 och 15 §§ rennäringslagen och föreskrifter meddelade med stöd av bestämmelserna om högsta renantal inom samebys betesområde, inskränkning i betesrätten och om förlängning av betestider i renskötseområdet kan således aktualiseras även för den gränsöverskridande renskötsel om sameby och renbetesdistrikt ingår i samarbetsavtal om renskötsel i andra delar av renskötseområdet än de som omfattas av områdesprotokollet.

Rätt att ta bränsle och virke och uppföra anläggningar m.m.

I 16–21 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om uppförande och förläggning av bland annat stängsel, byggnader eller anläggningar m.m. samt om rätten att avverka träd för att ta virke till uppförande av byggnad eller anläggning eller till bränsle eller foder till ren. Vidare finns en samrådsskyldighet med markens ägare eller brukare i vissa fall samt under vilka förutsättningar som markens ägare eller brukare kan få ersättning för avverkat träd.

I artikel 9 i konventionen finns grundläggande bestämmelser om särskilda rättigheter för den som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen. Enligt artikeln har den som bedriver renskötsel i det andra landet rätt att i detta land ta bränsle och virke för att använda det i renskötelsen, uppföra anläggningar eller bostad som behövs för renskötelsen samt jaga och fiska. Gemensamt för rättigheterna är att de kan behövas för att renskötelsen i det andra landet ska kunna bedrivas

rationellt. En förutsättning är att rättigheterna ska utnyttjas i renskötseln och av personer som bedriver aktiv rennärning. Rättigheterna gäller den som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen, dvs. inom områden som omfattas av områdesprotokollet och områden där samarbetsavtal gäller.

När det gäller rätten att ta bränsle och virke, jaga och fiska samt uppföra anläggningar eller bostad gäller, enligt artikel 9, att detta ska ske i överensstämmelse med de bestämmelser som gäller för landets egna renskötare. Den som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige med stöd av konventionen måste således följa relevanta bestämmelser i rennäringslagen vid utövande av de rättigheter som konventionen ger stöd för. Renbetesdistrikt i Norge som i Sverige uppför en anläggning eller bostad som behövs för renskötseln inom ett konventionsområde eller tar bränsle och virke för att använda i renskötseln behöver därför, på samma sätt som gäller för sameby eller medlem i sådan by, bland annat samråda med eller följa anvisning av markens ägare eller brukare i den utsträckning som anges i rennäringslagen före det att mark tas i anspråk. Detsamma gäller om renbetesdistriktet eller renskötare i sådant distrikt tar bränsle eller virke för att använda i renskötseln. I sådana fall finns enligt rennäringslagen dessutom bestämmelser om var avverkning av träd får ske. I rennäringslagen finns även bestämmelser om att ersättning ska lämnas för rotvärdet av växande träd som har avverkats och att länsstyrelsen har befogenhet att utse förlikningsman i frågan om parterna inte kan komma överens om ersättningen. Den som utövar gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen i Sverige har vidare att följa de särskilda bestämmelser i rennäringslagstiftningen som gäller förbud av avverkning av vissa träd i vissa områden. Bestämmelserna i 16–21 §§ rennäringslagen bör i tillämpliga delar därför gälla för norska renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige med stöd av konventionen.

Flyttningsväg m.m.

I 23–24 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om samebys rätt att flytta renar inom byns betesområde, om flyttningsvägs sträckning och om länsstyrelsens befogenheter att besluta om sträckningen. Bestämmelserna gäller i det svenska renskötselområdet. Frågan om flyttning av ren vid gränsöverskridande renskötsel i områden som omfattas av områdesprotokollet regleras emellertid, genom den föreslagna konventionslagen, av konventionen och detta protokoll. Av 2 § i områdesprotokollet framgår att sameby eller renbetesdistrikt, som har rätt till bete i ett område, har rätt att flytta till och från området. Anmälan om flyttning ska göras till berörda samebyar och renbetesdistrikt. Vid oenighet om flyttväg avgörs frågan av Renbetesnämnden som är behörig myndighet att besluta om genomförande av flyttning av ren inom konventionsområdet som omfattas av konventionen eller av samarbetsavtal mellan sameby och renbetesdistrikt i dessa områden.

Eftersom det finns ett uttömmande regelverk om flyttning av ren i de områden där gränsöverskridande renskötsel får bedrivas med stöd av konventionen bör motsvarande bestämmelser i rennäringslagen inte gälla för den som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige med stöd av konventionen. Bestämmelserna i rennäringslagen om flyttning av ren bör därför undantas från den föreslagna bestämmelsen i konventionslagen.

Rätt att jaga och fiska

I 25 § rennäringslagen regleras förutsättningarna för rätten att jaga och fiska för medlem i sameby inom områden där renskötsel enligt rennäringslagen är tillåten. Vidare regleras vad som gäller i fråga om rovdjursjakt inom dessa områden och om att fiska till husbehov och om att jaga rovdjur i särskilda områden. Som framgår i det föregående reglerar artikel 9.2 i konventionen rätten att jaga och fiska för den som bedriver gränsöverskridande

renskötsel med stöd av konventionen och att detta ska ske i överensstämmelse med de bestämmelser som gäller för landets egna renskötare. Det innebär att 25 § rennäringslagen i tillämpliga delar bör gälla vid gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

4.5.5 Renskötselrättens upphävande i vissa fall, m.m.

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 26 och 27 §§, 28 § första stycket, 29 och 30 §§ rennäringslagen ska i tillämpliga delar gälla beträffande gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Bestämmelsen i 28 § andra stycket rennäringslagen ska inte gälla om rätten har upphävts för norska renbetesdistrikt att bedriva gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen.

I konventionslagen ska införas en bestämmelse som anger att om rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel upphävs ska ersättning enligt 28 § första stycket rennäringslagen tillfalla det renbetesdistrikt i Norge som berörs av upphävandet.

Skälen för promemorians förslag

Upphävande av renskötselrätten

I 26–29 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om vad som gäller om renskötselrätten enligt denna lag behöver upphävas i visst område samt bestämmelser om ersättning för denna åtgärd.

Regeringen kan enligt 26 § rennäringslagen upphäva renskötselrätten helt eller delvis när ett område behövs för ändamål som avses i 2 kap. expropriationslagen (1972:719). I 27–29 §§ rennäringslagen finns regler om bestämmande av ersättning m.m. när renskötselrätten har upphävts. Medför en sådan åtgärd skada eller olägenhet för renskötseln eller för rätten till jakt och fiske

enligt rennäringslagen utgår ersättning för ingreppet. Regeringen kan vidare besluta om skadeförebyggande åtgärder. Utöver dessa bestämmelser gäller i tillämpliga delar expropriationslagen om bland annat ersättning vid expropriation av särskild rätt till fastighet.

Erfarenheten har hittills visat att det ytterst sällan inträffar att renskötselrätten behöver upphävas. Under de senaste decennierna har det inte någon gång förekommit att regeringen har upphävt renskötselrätten för ett område. I praxis har i stället utvecklats ett alternativ till ett formellt upphävande av renskötselrätten, vilket också påpekats i förarbetena till de aktuella bestämmelserna (prop. 1992/93:32 s. 96). Det är inte ovanligt att mark tas i anspråk sedan samebyn mot ersättning har godtagit det intrång i betesrätten och renskötselrätten i övrigt som den aktuella exploateringen innebär. Ersättning har i sådana fall också kunnat lämnas för ökade kostnader i renskötseln, till exempel kostnaderna för ökad bevakning av renarna. En sådan frivillig uppgörelse påverkar inte renskötselrätten som sådan men kan givetvis leda till att det faktiskt inte längre är möjligt att hålla renarna inom det område som har tagits i anspråk. Får gränsöverskridande renskötsel bedrivas i området av norskt renbetesdistrikt med stöd av områdesprotokollet eller samarbetsavtal bör också beaktas att intrånget i betesrätten och renskötselrätten i övrigt kan påverka annan än sameby.

Det får även i fortsättningen förutsättas att möjligheten att upphäva renskötselrätten tillgrips först om överenskommelse med berörd sameby inte kan träffas. Ett myndighetsingripande av ifrågavarande slag kommer därför sannolikt inte att behöva användas oftare än vad som hittills har varit fallet. Om renskötselrätten behöver upphävas för ett markområde enligt 26 § rennäringslagen och det föreligger rätt att bedriva gränsöverskridande renskötsel i område måste, enligt den föreslagna konventionslagen, även hänsynsregeln i artikel 4 beaktas vid prövningen. Regeln innebär ett särskilt skydd mot ingrepp som påtagligt kan försvåra renskötseln i ett område där gränsöverskridande renskötsel får bedrivas enligt konventionen. För att kunna till-

godose detta bör tillräckligt underlag finnas vid prövningen av upphävande av renskötselrätten.

Upphävs renskötselrätten enligt rennäringslagen bör även den konventionsgrundade rätten att bedriva renskötsel kunna upphävas i motsvarande omfattning eftersom det i fortsättningen inte är möjligt för norska renbetesdistrikt att nyttja markområdet för renbete eller bedriva renskötsel i övrigt. Denna prövning bör ske utifrån samma grunder som gäller för upphävande av renskötselrätten enligt rennäringslagen. Bestämmelserna i 26 och 27 §§ rennäringslagen bör således tillämpas för att kunna upphäva rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen. Den konventionsgrundade renskötselrätten kan emellertid inte utan vidare upphävas med stöd av 26 § eftersom paragrafen, såsom den är utformad, reglerar förutsättningarna för när renskötselrätten enligt rennäringslagen får upphävas. En koppling mellan den föreslagna konventionslagen och rennäringslagens bestämmelser om upphävande av renskötselrätt bör kunna åstadkommas genom att det i konventionslagen föreskrivs att vid tillämpningen av rennäringslagen ska med renskötselrätt jämföras rätt att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

Har rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen tagits i anspråk på ovan nämnda sätt måste, enligt konventionen, behovet av renbete tryggas på annat sätt eller, om detta inte är möjligt, genom ekonomisk ersättning i enlighet med nationell rätt. Frågan om det är möjligt att trygga behovet av renbete genom att exempelvis anvisa någon annan för ändamålet lämplig betesmark bör avgöras av regeringen i samband med prövningen av upphävandet av renskötselrätten. Vinterbetesmarkerna för ren i det svenska renskötselområdet disponeras i princip helt av samebyarna. Det kommer således inte utan vidare gå att anvisa någon annan betesmark i renskötselområdet för att kompensera berörda norska renbetesdistrikt för ett ianspråktaget betesområde. En sådan åtgärd skulle nämligen innebära att samebyarnas betesområden i de delar av renskötselområdet som inte regleras genom konventionen behöver minskas i motsva-

rande omfattning. Det kan visserligen finnas möjlighet för staten att arrendera vinterbetesmarker utanför renskötselområdet om markägaren går med på detta. I praktiken torde det dock endast stå till buds att kompensera berörda norska renbetesdistrikt för intrånget i renskötseln med ekonomisk ersättning.

Enligt konventionen ska sådan ersättning utges i enlighet med nationell rätt. Eftersom den konventionsgrundade rätten till renskötsel föreslås kunna upphävas med stöd av rennäringslagen bör även reglerna om ersättning för skada och olägenhet för renskötseln eller för rätten till jakt och fiske till följd av upphävandet i denna lag tillämpas för att fastställa ersättning för ingreppet. Enligt områdesprotokollet är rätten att bedriva renskötsel inom vissa områden knuten till renbetesdistrikt och inte till bestämd renskötare. Ersättningen för ingreppet bör därför i sin helhet tillfalla det berörda renbetesdistriktet. Det innebär att bestämmelsen i 28 § andra stycket inte bör gälla vid gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen. För att det ska vara tydligt att rätten till ersättning för skada eller olägenhet enligt 28 § första stycket endast ska kunna utgå till det renbetesdistrikt i Norge som berörs bör detta särskilt regleras i den föreslagna konventionslagen.

Om rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel upphävs inom visst markområde innebär åtgärden att det geografiska tillämpningsområdet för konventionen ändras i motsvarande omfattning. Samma situation kan också inträffa beträffande renskötselrätten enligt rennäringslagen, som ju kan upphävas för visst område och därmed inte helt överensstämmer med rennäringslagens bestämmelser om renskötselområde. På samma sätt som föreslås i avsnitt 4.4 bör denna information lämnas av berörda kommunala eller statliga myndigheter till den mellanstatliga nämnd som de båda länderna har enats om ska handha den samlade informationen om konventionens geografiska tillämpningsområde.

Upphävande av rätt att bedriva gränsöverskridande renskötsel som tillkommit genom samarbetsavtal

Sameby och renbetesdistrikt kan med stöd av artikel 7 i konventionen avtala om samarbete i renskötseln inom andra markområden i Sverige än dem som omfattas av områdesprotokollet om samebyn får utöva renskötselrätt enligt rennärlagen inom området. Upphävs renskötselrätten enligt rennärlagen för ett sådant område bör även den genom överenskommelse tillkomna rätten för det norska renbetesdistriktet att bedriva gränsöverskridande renskötsel upphöra i motsvarande omfattning. Eftersom denna rätt har sin grund i konventionen, bör den kunna upphävas med stöd av den föreslagna 2 § konventionslagen.

Ersättning för upphävandet bör utgå i enlighet med rennärlagens bestämmelser om ersättning för skada eller olägenhet med stöd av den föreslagna 2 § konventionslagen.

Särskild hänsynsregel inom året-runt-markerna

För att en markägare eller brukare av mark inte ska kunna kringgå bestämmelserna om upphävande av renskötselrätten och den därmed förenade ersättningsskyldigheten finns en särskild skyddsregel i 30 § rennärlagen. Bestämmelsen förbjuder markägaren att genom ensidigt handlande vidta åtgärder som gör värdefull renbetesmark oanvändbar som renbete.

För bestämmelsen gäller vissa begränsningar. Regeln gäller endast för året-runt-markerna och avser enbart sådan mark som faktiskt används för renskötsel. Det som förbjuds är sådana åtgärder som innebär avsevärda olägenheter för renskötseln. Bestämmelsen ska, enligt förarbetena, ses som ett komplement till 26 § om upphävande av renskötselrätten. Tillsammans ger bestämmelserna de renskötande samerna ett skydd mot ett markutnyttjande som är till hinder för fortsatt renskötsel (prop. 1992/93:32 s. 97).

I det föregående har nämnts att norska sameer huvudsakligen utnyttjar vinterbetesmarker i Sverige för renskötsel. Enligt områdesprotokollet får gränsöverskridande renskötsel bedrivas i begränsade delar av året-runt-markerna. Det kan inte uteslutas att sameby nyttjar möjligheten i artikel 7 i konventionen att ingå samarbetsavtal med ett norskt renbetesdistrikt om renskötsel i en del av året-runt-markerna som inte omfattas av områdesprotokollet. Bestämmelsen i 30 § riktar sig till ägaren eller brukaren av mark inom året-runt-markerna och anger vad denne ska beakta vid användningen av marken. Skyddet mot ett markutnyttjande som är till hinder för fortsatt renskötsel bör gälla oberoende av om renskötseln bedrivs av sameby enligt rennäringslagen eller norskt renbetesdistrikt med stöd av konventionslagen. Bestämmelsen i 30 § bör därför gälla även vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

4.5.6 Upplåtelse av mark och vatten m.m.

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 31 § andra stycket och 34 § rennäringslagen ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Bestämmelserna i 31 § första stycket och 32–33 §§ rennäringslagen ska i tillämpliga delar gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag: I 31–34 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om upplåtelse av mark och vatten m.m.

Enligt 31 § får sameby eller medlem i sameby inte upplåta rättighet som ingår i renskötselrätten. Samebyn får dock till den som har varit medlem i byn upplåta rätt att utan avgift till sitt

husbehov jaga eller fiska på byns område enligt förutsättningarna i rennäringslagen.

På samma sätt som gäller för sameby eller medlem i sameby bör rättighet som ingår i rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen inte kunna upplåtas av renbetesdistrikt eller medlem i sådant distrikt. Bestämmelsen i 31 § första stycket rennäringslagen bör därför tillämpas vid bedrivande av renskötsel enligt konventionen. Däremot torde det inte finnas behov för andra norska samer än dem som enligt norsk lagstiftning får bedriva renskötsel i ett renbetesdistrikt att kunna utöva rätten att utan avgift få jaga och fiska till husbehov i det område som renbetesdistriktet får nyttja till renskötsel enligt områdesprotokollet. Bestämmelsen i 31 § andra stycket rennäringslagen bör därför inte gälla vid bedrivande av renskötsel enligt konventionen.

Bestämmelserna i 32–34 §§ rennäringslagen möjliggör nyttjanderättsupplåtelser mot ersättning på de områden som är avsatta till samernas uteslutande förfogande, dvs. på kronomark under statens omedelbara disposition inom lappmarkerna ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Sådant nyttjanderätt får upplåtas endast om upplåtelse kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln och, om upplåtelsen avser rätt till jakt och fiske, upplåtelsen är förenlig med god viltvård eller fiskevård och kan ske utan besvärande intrång i rätten till jakt eller fiske enligt rennäringslagen. Upplåtelser av ifrågavarande slag prövas enligt rennäringsförordningen (1993:384) av regeringen, länsstyrelsen eller Sveriges geologiska undersökning.

Reglerna om nyttjanderättsupplåtelse på kronans mark har hittills tillämpats restriktivt och har mycket sällan kommit till stånd mot samernas bestridande. Upplåtelse som inte avser naturtillgångar eller skogsavverkning får ske mot avgift som fördelas mellan Samefonden och berörd sameby. Om upplåtelsen avser tillgodogörande av naturtillgångar ska staten utge ersättning för den skada eller olägenhet för renskötseln som upplåtelsen medför. I fråga om fördelning av ersättning som inte

utgår till bestämd person gäller samma fördelningsprinciper som i 28 § andra stycket rennäringslagen.

Redan under giltighetstiden för 1972 års renbeteskonvention förekom nyttjanderättsupplåtelser av ifrågavarande slag på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen där gränsöverskridande renbete bedrevs av norska renbetesdistrikt. Nyttjanderättsupplåtelser har alltså redan förut varit möjliga att förena med renskötsel oberoende av vem som faktiskt har bedrivit renskötsel i området. Bestämmelserna i 2009 års renskötselkonvention förändrar inte något i det avseendet bortsett från att hänsynsregeln i artikel 4 alltid måste beaktas av de beslutande myndigheterna om gränsöverskridande renskötsel får bedrivas i området med stöd av konventionen. De stränga krav som rennäringslagen uppställer för att nyttjanderätt ska få upplåtas i området bör anses vara tillräckliga för att uppnå det särskilda skydd mot ingrepp i renskötseln som hänsynsregeln ger. Befintliga nyttjanderättsupplåtelser bör därmed inte påverkas av det faktum att norska renbetesdistrikt får bedriva gränsöverskridande renskötsel i området med stöd av konventionen. Det bör också vara möjligt att bevilja nya upplåtelser i områden där gränsöverskridande renskötsel får bedrivas om villkoren för sådan upplåtelse i övrigt är uppfyllda. Det ovan sagda innebär att reglerna i 32 och 33 §§ i tillämpliga delar bör gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen.

Nyttjanderättsupplåtelser i områden där gränsöverskridande renskötsel har bedrivits med stöd av 1972 års renbeteskonvention har skett i enlighet med rennäringslagens bestämmelser. Enligt 32 § första stycket rennäringslagen får en upplåtelse ske endast om den kan ske utan avsevärd olägenhet för renskötseln. Sådana upplåtelser faller därmed utanför tillämpningsområdet för artikel 4 i konventionen. Bestämmelsen i 34 § första stycket rennäringslagen om att avgift för upplåtelsen eller ersättning från staten ska fördelas mellan berörd sameby och Samefonden bör gälla även i fortsättningen. Bestämmelsen bör dock inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen. Inte heller 34 § andra stycket bör gälla för den som i

Sverige bedriver gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

4.5.7 Renarnas skötsel m.m.

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 65 och 65 a §§ rennäringslagen ska i tillämpliga delar gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Bestämmelserna i 66–72 §§ rennäringslagen ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Promemorians bedömning: Regeringen bör i en förordning utse den nationella myndighet som ska utföra den uppgift som anges i artikel 25 i konventionen.

Skälen för promemorians förslag och bedömning

Renarnas skötsel, flyttning av ren och hänsynen vid renskötseln till naturvårdens intressen

Enligt 65 § första stycket rennäringslagen ska vid renskötselns utövande skälig hänsyn tas till andra intressen. I paragrafens andra och tredje stycken preciseras närmare på vilket sätt som bevakning och flyttning ska ske för att renarna inte ska vålla skada eller olägenhet. I 65 a § rennäringslagen förtydligas den skyldighet som rennäringen liksom andra näringar har när det gäller att ta skälig hänsyn till andra intressen. Rennäringen ska bedrivas med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Bestämmelsen ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Sametinget) bemyndigande att meddela föreskrifter om den hänsyn som ska tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens

intressen vid renskötselns utövande. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att avsevärd olägenhet för renskötseln uppkommer. Länsstyrelsen får meddela de förelägganden eller förbud – förenade med vite – som behövs för att se till att föreskrifterna efterlevs. Bestämmelsen innebär att det ställs krav på rennäringen att verksamheten bedrivs på det sätt som naturen tål i ett långsiktigt perspektiv.

Konventionens syfte är att främja och utveckla samarbetet mellan länderna, samebyar och renbetesdistrikt samt enskilda renskötare så att renbetet utnyttjas på ett sätt som ger ett långsiktigt underlag för en ekologiskt, ekonomiskt och kulturellt bärkraftig renskötsel i båda länderna (artikel 2). Den gränsöverskridande renskötseln i Sverige ska, enligt principen i artikel 3 i konventionen, bedrivas i enlighet med bland annat rennäringens bestämmelser såvida inte annat anges i konventionen. Bestämmelserna i 65 och 65 a §§ bör i princip därför gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen om inte annat föreskrivs i konventionen.

Att sameby och renbetesdistrikt har rätt att flytta till och från område som regleras genom det till konventionen bilagda områdesprotokollet framgår av 2 § i detta protokoll. Anmälan om flyttning ska göras till berörda samebyar och renbetesdistrikt och vid oenighet om flyttväg avgörs frågan av Renbetesnämnden. Enligt artikel 12 beslutar Renbetesnämnden om genomförande av flyttning av ren, vilket innebär att vägar för flyttning och i samband därmed för flyttningen nödvändiga rastplatser och anläggningar kan anvisas. Bestämmelserna i områdesprotokollet och Renbetesnämndens beslut bör, för att vara förenliga med principen i artikel 3, ges företräde framför rennäringens bestämmelser om flyttning. Bestämmelserna i rennäringens lag om flyttning av ren bör dock i övriga delar gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel, vilket bör framgå av den föreslagna konventionslagen. Vid tillämpningen av paragraferna bör, på samma sätt som har föreslagits i det föregående, med sameby jämsställas renbetesdistrikt.

Räkning av ren och renlängd

I 66–69 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om förfarandet med räkning av samebys renar, om renlängd och om länsstyrelsens funktion vid renräkningen. Det ekonomiska regelsystemet i rennäringslagen bygger i stor utsträckning på att man känner till de enskilda renägarnas reninnehav. Det gäller i första hand rösträttsreglerna och fördelningen av kostnaderna. Vidare är det viktigt att känna till det totala renantalet i samebyn, både för planering och för länsstyrelsen, som har att bevaka att samebyarna inte överskrider det fastställda maximala renantalet.

Bestämmelser om renräkning och renlängd finns inte i konventionen. Konventionens tillämpning förutsätter nämligen att den som bedriver gränsöverskridande renskötsel i det andra landet får göra detta enligt nationell lagstiftning i Sverige och Norge. Vidare förutsätts att de nationella reglerna för förvaltningen av renskötselrätten i respektive land har iakttagits. Bestämmelserna om renräkning och renlängd tar sikte på förutsättningarna för hur renskötselrätten enligt rennäringslagen bör organiseras och berör således endast sameby. Bestämmelserna om renräkning och renlängd i rennäringslagen bör därför inte gälla för norska renbetesdistrikt vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel i Sverige enligt konventionen.

Samling och skiljning av ren

I 3 § rennäringslagen anges var och under vilken tid som renskötsel får bedrivas. Bestämmelserna i 70 och 71 §§ om främmande renar reglerar vad som gäller när renar uppehåller sig utanför renskötselområdet eller på mark inom detta område under tid då renskötseln inte får bedrivas där. För att komma till rätta med de problem som de främmande renarna ger upphov till fordras i allmänhet att renarna inom områden där sådana renar finns samlas ihop och att de skiljs ut. Frågan om sådan utskiljning berör inte bara den sameby där renarna uppehåller sig utan

också de samebyar dit renarna egentligen hör. Därför finns det regler om underrättelse till den sameby som renarna antas tillhöra om tid och plats för skiljningen. Uteblir samebyn och renarna inte kan återföras utan väsentlig olägenhet får samebyn låta slakta renarna och sälja dem för ägarnas räkning. Dessutom kan samebyn ha rätt till ersättning för kostnaden för renarnas omhändertagande samt återförande eller slakt och försäljning. Länsstyrelsen har vidare befogenhet att vid vite förelägga sameby att föra bort renar som olovligen befinner sig i ett markområde.

Bestämmelserna ovan gäller för sameby inom område där renskötsel utövas enligt rennärlagen. Frågan om var och under vilken tid som gränsöverskridande renskötsel får bedrivas regleras genom områdesprotokollet. Det kan också regleras i ett samarbetsavtal mellan sameby och renbetesdistrikt som ingår i enlighet med artikel 7 i konventionen. Hur återföring och skiljning av ren får ske när ren uppehåller sig på olovligt område regleras i artikel 24 i konventionen. I sådana fall ska renarna snarast möjligt återföras till lovligt betesområde av berörd sameby eller berört renbetesdistrikt på sätt som föreskrivs i artikeln. Skiljning av ren eller märkning av kalv får dock inte ske utan att meddelande i god tid har lämnats till berörd sameby eller berört renbetesdistrikt. Under vissa förutsättningar får den sameby eller renbetesdistrikt som ombesörjer skiljningen låta slakta renarna och sälja dem för ägarnas räkning. Om inte annat följer av avtal ska samebyn eller renbetesdistriktet ersätta den som omhändertar och återför renarna. Renägaren ska också ersätta kostnaderna för slakt och försäljning. Kommer parterna inte överens om ersättningens storlek avgörs frågan av Renbetesnämnden enligt artikel 12. Det är inte möjligt att i en konvention reglera alla detaljer varför Renbetesnämnden, enligt samma artikel, har möjlighet att vid behov besluta om avvikelser från reglerna i artikel 24 och dessutom besluta om särskilda tillsyns- och bevakningsregler om det anses vara behövligt i något område.

I artikel 25 regleras Renbetesnämndens möjligheter att vidta åtgärder mot sameby eller renbetesdistrikt som inte återför renar

enligt artikel 24 och vem som ska stå för kostnaderna för återföringen. Nämnden kan därvid på begäran av den som lider skada eller olägenhet besluta om att förelägga sameby eller renbetesdistrikt att inom viss tid föra bort renarna. Följs inte föreläggandet beslutar nämnden vem som får antingen återföra renarna eller slakta och sälja dem för ägarnas räkning. Renbetesnämnden är således behörig att besluta om återföring av renar som uppehåller sig olovligen i markområde oavsett var i respektive land renarna befinner sig. Nämnden kan vidare besluta om att sådana åtgärder får ombesörjas av behörig myndighet i landet eller sameby eller renbetesdistrikt som har åtagit sig att utföra en sådan åtgärd.

Eftersom det finns ett uttömmande regelverk om skiljning av ren i konventionen för områden där gränsöverskridande renskötsel får bedrivas bör motsvarande bestämmelser i rennäringslagen inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen. Bestämmelserna i 70 och 71 §§ rennäringslagen bör därför undantas från den föreslagna bestämmelsen i konventionslagen. Regeringen bör vidare i en förordning kunna utse den nationella myndighet som ska utföra den uppgift som anges i artikel 25.

I det föregående framgår att Renbetesnämnden är behörig att besluta om ersättning för kostnaderna för slakt och försäljning. Kommer parterna inte överens om ersättningens storlek fastställs denna av Renbetesnämnden. Unionsrätten bedöms inte utgöra något hinder mot denna reglering.

Brister i renskötseln

I 72 § finns bestämmelser om åtgärder som länsstyrelsen får vidta för att åstadkomma rättelse när renskötseln inom samebys betesområde är bristfällig. Som en yttersta konsekvens om bristerna inte rättas till får länsstyrelsen utse en syssloman att ta hand om renskötseln i byn. Bestämmelserna ger möjlighet att

ingripa mot försumliga näringsutövare och att tillgripa mer generell verkande åtgärder.

När någon åsidosätter föreskrifter i konventionen eller beslut av nämnderna kan, enligt artikel 26, Renbetesnämnden vid vite förelägga renägare, sameby eller renbetesdistrikt att vidta eller underlåta viss åtgärd. När vitets storlek bestäms ska hänsyn tas till den skada som kan uppkomma om föreläggandet inte följs, de ekonomiska förhållandena hos den som ska följa föreläggandet liksom omständigheterna i övrigt. Vite ska, enligt artikel 28, betalas till Renbetesnämnden och användas för ersättning till den sameby eller det renbetesdistrikt som har lidit skada av överträdelsen och i övrigt till åtgärder som är till nytta för den gränsöverskridande renskötseln.

I konventionen finns ett regelverk som syftar till att rätta till sådana förhållanden i den gränsöverskridande renskötseln som inte är förenliga med konventionen. Renbetesnämnden är behörig att besluta om sådana åtgärder i områden där gränsöverskridande renskötsel får bedrivas. Mot denna bakgrund bör bestämmelserna i rennäringslagen om åtgärder vid bristande renskötsel inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

4.5.8 Renmärken och renmärkesregister

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 73–82 §§ rennäringslagen ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av renbetesdistrikt enligt konventionen.

Bestämmelserna om omärkt ren i 84 § rennäringslagen ska gälla vid gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag: I 73–84 §§ rennäringslagen finns bestämmelser om renmärken och renmärkesregister. Enligt bestämmelserna ska ren som förs på bete enligt lagen vara märkt

i öronen med ett renmärke som har registrerats för ägaren i ett för landet centralt register. Registrering av renmärke prövas av Sametinget och renmärke får inte registreras för annan renägare än den som är medlem i den sameby som ansökningen avser eller som har rätt att ha skötesrenar där. Renmärke får registreras av sameby. Av bestämmelserna framgår vidare på vilka grunder som renmärke får registreras, hur avregistrering sker av registrerat renmärke och vad som gäller om märkt ren byter ägare. Enligt 84 § rennäringslagen tillfaller en omärkt ren sameby som anträffas inom en samebys betesområde om det inte framgår vem som är ägare. Vidare gäller att renen ska tas om hand av samebyn och att den som inom två år styrker sig vara ägare till renen har rätt att av samebyn få ut renen eller ersättning för dess slaktvärde med avdrag för byns kostnader. Bestämmelserna tar sikte på den nationella rennäring som utövas enligt rennäringslagen, eftersom bestämmelserna förutsätter att ren förs på bete enligt den lagen.

Bestämmelserna i konventionen syftar bland annat till att komplettera nationella bestämmelser i vissa avseenden beträffande den gränsöverskridande renskötseln. Av artikel 29 följer en kommunikationsskyldighet mellan de myndigheter i Sverige och Norge som ansvarar för registrering av renmärke som ska iakttas. Enligt artikeln ska vid registrering av renmärke tillses att detta skiljer sig från giltigt märke inom den berörda regionen i det andra landet. Registreringsmyndigheten i det ena landet ska höra registreringsmyndigheten i det andra landet före det att renmärket ska registreras. Vidare finns bestämmelser om vad som gäller när renar som tillhör rennäringen i de båda konventionsstaterna har sammanblandats. I artikel 24 regleras när märkning av kalv får ske i de fall som renar olovligen uppehåller sig i område där gränsöverskridande renskötsel inte får bedrivas eller uppehåller sig i område i strid med konventionen.

Tillämpningen av konventionen förutsätter att den som nyttjar möjligheten av att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen har rätt att göra detta enligt nationell lagstiftning och att renarna är märkta i enlighet med denna lagstiftning. Bestämmelserna i 73–82 §§ rennäringslagen bör därför

inte gälla för den gränsöverskridande renskötsel som bedrivs i Sverige, såvida inte konventionen anger annat. Konventionen innehåller särbestämmelser i förhållande till nationella regler i ett avseende. I fråga om omärkt ren eller ren som har okänt märke har det ansetts vara praktiskt att sådana renar behandlas enligt de regler som gäller i det land där renen faktiskt befinner sig, vilket framgår av artikel 10.1 i konventionen. Påträffas en omärkt ren inom område på svensk mark som omfattas av konventionen eller av samarbetsavtal ska följaktligen bestämmelserna om omärkt ren i 84 § rennäringslagen tillämpas vid gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

4.5.9 Koncessionsrenskötsel

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 85–89 §§ rennäringslagen ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag: Utöver de områden som anges i 3 § rennäringslagen kan renskötsel efter särskilt tillstånd (koncession) även bedrivs under hela året inom vissa områden nedanför lappmarksgränserna (5 §). Bestämmelser om under vilka förutsättningar som sådan koncessionsrenskötsel får bedrivs finns i 85–89 §§ rennäringslagen. En same kan av länsstyrelsen få koncession på högst tio år att driva renskötsel i Norrbottens län nedanför lappmarksgränsen inom områden där renskötsel av ålder förekommer under hela året. Det innebär en rätt att bedriva renskötsel även med s.k. skötesrenar som tillhör andra. För denna renskötsel ska finnas sameby och bestämmelserna i rennäringslagen om samebyar och deras förvaltning gäller i tillämpliga delar för koncessionen med vissa undantag. Koncessionsrenskötsel bedrivs efter särskilt tillstånd och medför inte att koncessionshavaren får tillgång till de rättigheter som ingår i

renkötselrätten, om det inte följer av koncessionsbeslutet. I koncessionen ska anges vissa villkor under vilka renkötseln får bedrivas. Vid överträdelser av villkoren eller vissa lagregler kan länsstyrelsen ingripa genom vitesföreläggande eller – vid renantal överstigande det tillåtna – genom beslut om slakt och försäljning av övertaliga renar. Länsstyrelsen får också återkalla koncessionen eller besluta om nya villkor om förutsättningarna för koncessionen har ändrats.

Bestämmelserna i rennäringslagen om koncessionsrenkötsel tar sikte på en form av renkötsel som av ålder förekommer under hela året i Kalix och Torne älvdalar och som bedrivs av ett antal samebyar. Gränsöverskridande renkötsel får med stöd av konventionen och områdesprotokollet bedrivas i vissa delar av dessa områden. Det innebär att det är konventionen och områdesprotokollet som genom den föreslagna konventionslagen reglerar hur renkötseln får bedrivas i dessa områden, såvida inte annat har överenskommit i giltiga samarbetsavtal mellan sameby och renbetesdistrikt.

Syftet med artikel 3 i konventionen är inte att tillskapa möjligheter för den som bedriver gränsöverskridande renkötsel i Sverige med stöd av konventionen att kunna ansöka om koncessionsrenkötsel enligt rennäringslagen i de aktuella områdena. Rätten att få bedriva gränsöverskridande renkötsel i dessa områden på de villkor som gäller för denna renkötsel utövas med stöd av den föreslagna konventionslagen. Bestämmelserna i 85–89 §§ rennäringslagen bör därför inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renkötsel enligt konventionen.

De villkor som gäller för koncessionsrenkötsel i visst område kan dock komma att aktualiseras om sameby och renbetesdistrikt ingår samarbetsavtal om avvikelser från områdesprotokollet beträffande ett område där koncessionsrenkötsel får bedrivas. Ett sådant avtal får, enligt artikel 7, omfatta endast de i renkötseln ingående rättigheterna och gälla områden där minst en av avtalsparterna enligt nationell lagstiftning eller enligt konventionen har rätt att bedriva renkötsel. Samarbetsavtalet

får inte innebära betydande olägenhet för andra berörda intressen och avtalet bör innehålla skäligena villkor för uppsägning. De särskilda villkor som gäller i koncessionsområdet bör därvid beaktas samt det faktum att länsstyrelsen har befogenhet att besluta om nya villkor eller att återkalla koncessionen om förutsättningarna för koncessionen har ändrats. Det får också förutsättas att Renbetesnämnden före det att avtalet fastställs kontrollerar att avtalet är förenligt med nationell lagstiftningen och nationella beslut.

4.5.10 Ansvar, skadestånd och överklagande

Promemorians förslag: Bestämmelserna i 94 § 5–8, 95 § 2 och 97 § rennäringslagen ska inte gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Bestämmelserna i 90–93 §§, 94 § 1–4 och 9, 95 § 1, 96 samt 99–100 §§ rennäringslagen ska gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Skälen för promemorians förslag

Ansvar för skada och skadestånd, m.m.

I 90 § rennäringslagen finns bestämmelser om skadeståndsskyldighet för sameby för vissa markskador. Ersättning för andra skador regleras inte i lagen. Enligt bestämmelserna ska sameby ersätta skada som har uppkommit i det fall ren orsakat skada på mark inom vissa särskilt angivna områden och tidpunkter. Vidare finns regler om fördelningen av ansvaret för ersättningsskyldigheten i vissa fall. Ersättning som sameby har utgett enligt 90 § får, enligt 91 §, krävas åter av den som varit vållande till skadan. I 92 § finns en bestämmelse om vad som gäller för ersättning som

ska utges för ren som har blivit dödad eller skadad i de fall renens ägare är okänd.

I 1972 års renbeteskonvention fanns regler om renägarnas skyldighet att gottgöra skador som hade orsakats av deras renar. Sanktionsapparaten utgjorde en viktig del av konventionen. I förarbetena till den äldre konventionslagen (prop. 1972:16 s. 56 f) uttalades att den väsentliga reaktionen mot överträdelsen att renar kom in på områden som de inte hade rätt att vistas på enligt konventionen var av civilrättslig art. Vid olovlig betning gavs sålunda möjlighet att ta ut betesavgift (51–57 §§). Avgiften var en kombination av schabloniserad gottgörelse för den skada som kunde ha drabbat betet och en schabloniserad ekonomisk sanktion i avhållande syfte. Erlagd betesavgift skulle användas inom renskötseln. I 1972 års konvention reglerades vidare frågan om ersättning för kostnader för ren från det andra landet (35 §) och ersättning i annat fall för skada som hade vållats i det andra landet vid utövande av renskötsel oberoende av om den hade utövats i hemlandet eller i det andra landet (58–60 §§). Vid oenighet om kostnaderna eller fördelningen av dessa fanns regler om medling. Lyckades inte detta återstod att väcka talan vid nationell domstol i den ort där skadan uppkom. Ersättning i annat fall för skada skulle bedömas enligt skadestandsreglerna i det land där skadan inträffade. För skada på bete utgick inte särskild ersättning eftersom betesavgiften till en del utgjorde ett schabloniserat skadestånd.

Även 2009 års renskötselkonvention innehåller regler om vad som gäller vid överträdelser av konventionen. Bestämmelserna i artiklarna 24–26 om återföring av ren till lovligt betesområde och Renbetesnämndens möjligheter att vitesförelägga renägare, sameby eller renbetesdistrikt för att dessa ska efterleva konventionen eller beslut av nämnden har behandlats i det föregående. Därtill finns bestämmelser i artiklarna 27 och 28 om konventionsavgift för olovlig betning. Renägare, sameby eller renbetesdistrikt kan vara skyldiga att betala sådan avgift till Renbetesnämnden om renar från det ena landet uppehåller sig i det andra landet utan stöd av konventionen eller om renar från det egna

landet uppehåller sig inom ett område i strid med konventionen. Denna avgift är – i likhet med betesavgiften i den äldre konventionen – en kombination av gottgörelse för den skada som överträdelsen kan ha inneburit och ekonomisk sanktion i avskräckande syfte. Vid bedömningen av konventionsavgiftens storlek ska hänsyn tas till bland annat den skada som överträdelsen har inneburit och vederbörandes möjlighet att förhindra överträdelsen.

Till skillnad från 1972 års renbeteskonvention hänvisas i 2009 års renskötselkonvention beträffande övriga skador inte specifikt till skadeståndsreglerna i det land som skadan inträffade. Sverige är dock genom artikel 3 i renskötselkonventionen folkrättsligt förpliktat att se till att den gränsöverskridande renskötseln bedrivs i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av nationell rätt i det land där renskötseln bedrivs, såvida inte annat anges i konventionen. Bestämmelserna i rennäringslagen om ersättning för skada i vissa fall bör således, i den mån som bestämmelserna är tillämpliga, gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen. Talan i anledning av ett sådant skadeståndsanspråk får väckas vid den domstol som enligt rättegångsbalkens regler är laga domstol.

I 93 § finns bestämmelser om skydd mot att renar ofredas av hundar i betesområden när renskötsel är tillåten i området. Bestämmelserna bör gälla även vid gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

Straffansvar

Bestämmelser om straffrättsliga sanktioner finns i 94 och 95 §§ rennäringslagen. I 94 § straffbeläggs vissa handlingar. Det är belagt med straffansvar att stänga av en fastställd eller annars gällande flyttningväg för renar eller vidta åtgärder på eller invid vägen så att dess framkomlighet väsentligen försämras. Vidare är det belagt med straffansvar att skrämma eller på annat sätt ofreda renar som uppehåller på ett område där renskötsel är tillåten eller

obehörigen driva bort renar från ett område. Det är dessutom straffbelagt att obehörigen driva bort renar från ett område där renskötsel är tillåten eller att hindra renar från att beta på ett sådant område. I 94 § beläggs med straffansvar även överträdelser av i lagen angivna förpliktelser samt av föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndiganden i lagen. Både uppsåtliga och oaktsamma brott är straffbelagda. Straffsatsen är böter.

I 95 § straffbeläggs vissa handlingar och överträdelser av angivna förpliktelser i lagen eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Det är endast medlem i sameby som kan ställas till ansvar för uppsåtliga och oaktsamma brott enligt paragrafen och straffsatsen är böter. Om gärningen är belagd med straff i brottsbalken kan straffansvar inte utkrävas enligt bestämmelserna i 95 §.

1972 års renbeteskonvention innehöll särskilda straffbestämmelser i fråga om överträdelser av vissa bestämmelser i konventionen. Straffbestämmelser saknas i 2009 års renskötselkonvention. I stället gäller enligt artikel 3 i konventionen att den gränsöverskridande renskötseln ska bedrivas i enlighet med de rättigheter och skyldigheter som följer av nationell rätt i det land där renskötseln bedrivs, såvida inte konventionen anger annat.

Bestämmelserna i 94 § gäller samtliga som bryter mot dessa och inte enbart, vilket är fallet i 95 §, medlem i sameby. Av 94 § följer emellertid att flera av överträdelserna kan begås endast av den som utövar renskötsel enligt rennäringslagen, dvs. medlem i sameby. Exempelvis är endast den som utövar renskötsel enligt rennäringslagen skyldig att följa de bestämmelser om märkning av ren och renmärken i rennäringslagen som, om bestämmelserna inte följs, är straffbelagda. Bestämmelserna om märkning av ren och renmärken föreslås inte heller gälla för de renskötare i norska renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen. Andra straffbelagda överträdelser av bestämmelser i rennäringslagen föreslås uttryckligen gälla för de norska renskötare som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige. En medlem i renbetesdistrikt bör därför – i likhet med annan som ska följa ett föreläggande eller förbud som

har meddelats med stöd av 65 a § – kunna straffbeläggas med böter om medlemmen uppsåtligen eller av oaktsamhet inte har följt föreläggandet eller har brutit mot förbudet. Den som i övrigt bryter mot de gärningar som anges i 94 § bör kunna straffbeläggas enligt paragrafen oaktat om överträdelserna har begåtts av den som bedriver renskötsel med stöd av rennäringslagen eller gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen. Av detta följer att bestämmelserna i 94 § 1–4 och 9 samt 95 § 1 rennäringslagen bör gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen.

Bestämmelserna i 17–20 och 22 §§ rennäringslagen föreslås gälla för den som bedriver gränsöverskridande renskötsel med stöd av konventionen. Däremot föreslås bestämmelserna om renräkning och renlängd i rennäringslagen inte gälla för sådan renskötsel. Överträdelser av dessa bestämmelser som har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet är enligt 95 § straffbelagda med böter såvida gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken. Renskötare som är medlem i ett renbetesdistrikt bör – i likhet med medlem i sameby – kunna straffbeläggas vid överträdelser enligt 95 § 1.

Skyldighet att bistå polismyndighet eller Kronofogdemyndigheten

Enligt 96 § är samebys styrelse skyldig att bistå polismyndighet eller Kronofogdemyndigheten att samla ihop renar som hör till byn eller att skilja ut ren från dessa. Om styrelsen inte fullgör detta kan myndigheten låta verkställa åtgärden på samebys bekostnad. I artiklarna 24–26 finns bestämmelser om överträdelser av konventionen. Enligt artikel 25 får Renbetesnämnden bland annat besluta om vem som får återföra renar som uppehåller sig olovligt i område om föreläggande om återföring av ren inte följts. Renbetesnämnden får vidare besluta om att sådana åtgärder får ombesörjas av bland annat behörig nationell myndighet i landet.

Ovannämnda bestämmelser i konventionen rör endast överträdelser av denna. Skyldigheten att bistå polismyndigheten och Kronofogdemyndigheten i 96 § gäller i förhållande till samtliga situationer enligt rennäringslagen där skyldigheten att bistå myndigheterna kan uppstå. Denna skyldighet bör gälla även norska renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige.

Överklagande m.m.

I 97 § rennäringslagen finns bestämmelser om överklagande av beslut av sameby i frågor som rör samebyns ekonomiska förvaltning eller av syssloman som har förordnats av länsstyrelsen med stöd av 72 § i frågor om samebyns förvaltning. Reglerna om samebys förvaltning och förordnande av syssloman vid brister i renskötseln föreslås inte gälla för norska renbetesdistrikt som bedriver gränsöverskridande renskötsel i Sverige med stöd av konventionen. Följaktligen bör inte heller bestämmelserna i 97 § gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen.

Bestämmelser om överklagande av länsstyrelsens eller Sametingets beslut som fattas med stöd av rennäringslagen eller enligt föreskrifter som har beslutats med stöd av denna lag finns i 99–101 §§. I 102 § regleras vilka länsstyrelser som fullgör åligganden enligt lagen. Beslut av de ovan nämnda myndigheterna får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Det gäller dock inte beslut att bevilja registrering av renmärken, som inte får överklagas. Vidare gäller att beslut som avser upplåtelse av rätt till jakt eller fiske enligt rennäringslagen får överklagas hos regeringen och endast av sameby. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Angår ett beslut av länsstyrelse eller Sametinget så många att kopia av beslutet inte lämpligen kan tillställas var och en gäller en förenklad metod för delgivning av beslut med samebyns medlemmar. Ett beslut enligt 97 § och

beslut av länsstyrelse eller Sametinget får verkställas även om det överklagas, såvida inte myndigheten beslutar något annat.

Länsstyrelsen eller Sametinget kan fatta beslut enligt rennärlingslagen som rör renbetesdistriktet så att detta är klagoberättigat enligt bestämmelserna i lagen. Detta kan exempelvis vara fallet om länsstyrelsen har meddelat renbetesdistriktet ett föreläggande eller ett förbud enligt bestämmelser i rennärlingslagen som gäller vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen. Det kan inte heller uteslutas att Sametinget kan fatta beslut som bör kunna överklagas av renbetesdistriktet. Bestämmelserna om överklagande i rennärlingslagen bör därför gälla vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

Som föreslås i det föregående bör vid tillämpningen av rennärlingslagen med samebys styrelse jämföras det organ som på motsvarande sätt representerar renbetesdistriktet i Norge.

4.5.11 Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden

Promemorians bedömning: Bestämmelserna i konventionen och i den till konventionen bilagda stadgan för Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden behöver inte kompletteras med nationella regler för att nämnderna ska kunna utföra sina förvaltnings- och överprövningsuppgifter.

Skälen för promemorians bedömning: En nyhet i 2009 års renskötselkonvention i förhållande till 1972 års renbeteskonvention är de två mellanstatliga organ – Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden – som ska inrättas för tillämpningen av konventionen (artikel 5). Nämnderna ska handha vissa förvaltnings- och överprövningsuppgifter som gäller den gränsöverskridande rensköteln mellan Sverige och Norge. Konventionen reglerar deras sammansättning (artiklarna 11 och 17), hur de fattar beslut (artiklarna 14 och 18) samt deras funktion,

befogenheter och hur beslut överklagas (artiklarna 12–16). Vidare finns bestämmelser i konventionen som är gemensamma för nämnderna om bland annat verkställighet av beslut och om undanröjande av vissa administrativa hinder för nämndernas ledamöter, sakkunniga och sekretariat (artiklarna 19–22).

Det finns dessutom en särskild stadga för nämnderna som är bilagd konventionen och som innehåller närmare bestämmelser om nämnderna, om handläggningen av ärenden i nämnderna samt om deras administration. Nämnderna upprättar var och en för sig förslag till årlig budget som beslutas av regeringarna. Kostnaderna fördelas lika mellan länderna och regeringarna bestämmer gemensamt om formerna för redovisning och revision (artikel 23).

Bestämmelserna i konventionen och i den särskilda stadgan utgör ett uttömmande regelverk för nämnderna, deras uppgifter och handläggning av ärenden. Reglerna behöver således för närvarande inte kompletteras med nationella bestämmelser för att nämnderna ska kunna utföra sina arbetsuppgifter enligt konventionen. Enligt 2 § i stadgan får regeringarna gemensamt bestämma att sekretariatsuppgifter ska utföras av nationell myndighet. I den mån detta skulle aktualiseras för svensk del framöver får förnyad ställning tas till om denna åtgärd kräver kompletterande nationella föreskrifter.

Enligt 2 § i stadgan ska nämnderna ha var sitt sekretariat som ska vara belägna på skilda order i ett län eller fylke där konventionen är tillämplig. Lokaliseringen av nämnderna bestäms av regeringarna gemensamt efter samråd med sametingen i Sverige och Norge. För närvarande pågår diskussioner mellan Sverige och Norge om lokaliseringen av nämnderna samt om deras sammansättning.

Enligt artikel 23 bestämmer regeringarna gemensamt om formerna för redovisning och revision av nämnderna. I samband med överenskommelsen om var nämnderna ska vara lokaliserade bör även frågan om formerna för redovisning och revision beslutas. Lämpligen bör det lands regelverk för redovisning och revision där respektive nämnd är lokaliserad tillämpas.

4.5.12 Skyldighet för nationella myndigheter att inhämta yttrande från Renbetesnämnden

Promemorians bedömning: Frågan om vilka följdändringar i annan lagstiftning som bestämmelserna i artikel 13 kan föranleda bör utredas vidare.

Skälen för promemorians bedömning: Enligt artikel 13 ska nationella myndigheter inhämta yttrande från Renbetesnämnden före det att vederbörande myndighet fattar beslut i frågor som kan beröra den gränsöverskridande renskötseln. Ett sådant förfarande upphäver, enligt samma artikel, inte konsultationsplikten i förhållande till samiska intressen om en sådan skyldighet föreligger enligt nationell eller internationell rätt. Bakgrunden till bestämmelsen är att ett mellanfolkligt organ skulle kunna vara ett objektivet och effektivt organ att företräda den gränsöverskridande rennäringen inför beslut av lokala, regionala och centrala myndigheter. Organet skulle kunna yttra sig inför beslut som kan komma att beröra konventionsområden. På så sätt kan Sverige och Norge få en indikation på om ett beslut påverkar konventionen på sådant sätt att till exempel ett ersättningsområde måste till för att uppfylla ländernas åtagande enligt konventionen. Avsikten med förslaget i denna promemoria är att artikel 13 ska inkorporeras genom den föreslagna konventionslagen och utgöra svensk lag när konventionen träder i kraft.

Bestämmelserna i artikel 13 får anses omfatta framför allt de miljödomstolar och andra statliga eller kommunala myndigheter som med stöd av nationell lagstiftning beslutar i frågor som rör mark och markanvändning inom områden där renskötsel får bedrivas och där renskötselintresset behöver beaktas före det att beslut fattas. Skyldigheten att inhämta yttrande från Renbetesnämnden kan även omfatta regeringen om regeringen beslutar i saken.

Det allmänna kan fatta beslut om åtgärder som berör rennäringen med stöd av ett flertal olika regelverk. Föreskrifterna i dessa regelverk kan vara av privaträttslig karaktär, dvs. de berör väsentligen enbart förhållandet mellan den som driver rennärvingsverksamheten och den som äger eller arrenderar markområdet. Föreskrifterna kan också vara av den karaktären att de reglerar förhållanden som rör rennäringen som allmänt intresse i förhållande till en markexploatör. Det allmänna och det enskilda rennärvingsintresset sammanfaller dessutom ofta och det kan i praktiken vara svårt att avgöra vad som är att hänföra till det ena eller andra intresset. Utifrån bakgrunden till bestämmelsen bör denna i första hand tolkas så att den tar sikte på beslut som kan beröra rennäringen som allmänt intresse i de områden som omfattas av konventionen.

I svensk rätt finns ett flertal regelverk som behandlar frågor om mark och markanvändning inom områden där det bedrivs gränsöverskridande renskötsel. I dessa regelverk finns i flera fall specifika förfaranderegler som reglerar myndigheternas handläggning inför beslut. Det kan i dessa regelverk behövas kompletterande bestämmelser som tydliggör vad som gäller i förhållande till bestämmelserna i artikel 13. Frågan hur långtgående myndigheternas ansvar att inhämta yttrande från Renbetesnämnden bör vara i förhållande till det rennärvingsintresse som uttrycks i artikel 13 och i vilket skede i förfarandet som ett yttrande ska inhämtas, bör avgöras från regelverk till regelverk med hänsyn till syftet med bestämmelsen. Det krävs således en grundligare analys av vilka kompletterande bestämmelser som behövs i förhållande till artikel 13 än vad som är möjligt inom ramen för denna promemoria.

4.5.13 Skadeståndstalan mot nämnderna

<p>Promemorians förslag: I konventionslagen ska införas en bestämmelse som kompletterar bestämmelserna i artikel 30 i konventionen.</p>
--

Bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207) om skadeståndsansvar för det allmänna äger motsvarande tillämpning i fråga om talan om ersättning på grund av beslut av Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden enligt artikel 30 i konventionen.

Regeringen får meddela föreskrifter i fråga om vid vilken domstol en talan som enligt artikel 30 ska föras i Sverige får väckas.

Skälen för promemorians förslag: Om Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden har fattat ett beslut som hade kunnat utgöra grund för talan om skadestånd om sådant beslut fattats av nationell myndighet, har, enligt artikel 30, den som berörs av beslutet rätt att föra motsvarande talan mot nämnderna enligt nationell lag. Talan i anledning av sådan fråga som rör inskränkningar i någons rättigheter får föras i det land där rättigheten har inskränkts. I andra fall får talan väckas vid domstol i hemlandet. I artikel 12 regleras i vilka frågor som Renbetesnämnden får besluta. Renbetesnämndens beslut får enligt artikel 14 överklagas till Överprövningsnämnden.

Om en nationell myndighet fattar ett beslut som berör enskilds egendom eller rättigheter kan detta innebära att den enskilde enligt den nationella lagstiftningen har rätt till ersättning för intrång. Rätten och förutsättningarna för att beviljas sådan intrångsersättning regleras i Sverige i allmänhet genom speciallagstiftning. Exempel på sådan lagstiftning där ersättning kan komma i fråga som kompensation för åtgärder som har beslutats av myndigheter har redovisats i avsnitt 4.4.

Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden är behöriga att besluta i vissa frågor rörande den gränsöverskridande renskötelsen. Behörigheten motsvarar i princip den som ankommer på nationella myndigheter i fråga om nationella rennärlingsfrågor. Bestämmelserna i artikel 30, som blir svensk lag genom den föreslagna konventionslagen, innebär att den som anser sig ha lidit skada på grund av beslut av nämnderna kan väcka talan

mot nämnderna vid domstol om denne på grund av beslut av nämnderna har vållats sådan skada som utgör grund för talan om skadestånd enligt svensk rätt. Artikel 30 är emellertid utformad så att den behöver kompletteras av nationella bestämmelser för att kunna tillämpas i Sverige.

De generella grunderna för skadestånd i svensk rätt regleras genom skadeståndslagen (1972:207). Bestämmelserna ska, enligt 1 kap. 1 § skadeståndslagen, tillämpas om inte annat är särskilt föreskrivet eller föranleds av avtal eller i övrigt följer av regler om skadestånd i avtalsförhållanden. Förutom generella bestämmelser om skadeståndsansvar på grund av eget vållande för person- eller sakskada och ren förmögenhetsskada finns ett allmänt skadeståndsansvar för det allmänna, dvs. staten eller en kommun, vid fel eller försummelser vid myndighetsutövning enligt bestämmelserna i 3 kap. skadeståndslagen. Skadeståndsskyldigheten gäller endast vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten eller en kommun ansvarar. Det skadeståndsansvar som föreligger enligt svensk rätt på grund av beslut av svenska myndigheter ska, enligt artikel 30, gälla även beträffande beslut som fattas av Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden. För att bestämmelserna i skadeståndslagen om skadeståndsansvar för staten och en kommun ska kunna tillämpas även i fråga om ersättningsanspråk på grund av beslut av någon av nämnderna bör artikel 30 kompletteras med en bestämmelse som reglerar detta förhållande.

I artikel 30 regleras i vilket land som en talan enligt bestämmelsen får föras. Talan i anledning av fråga som rör inskränkningar i någons rättigheter får, enligt artikeln, föras i det land där rättigheten inskränks. I andra fall får talan föras i hemlandet. En talan mot nämnderna, enligt artikel 30, kan således komma att föras antingen i Sverige eller Norge beroende på vad frågan handlar om. Om en talan, enligt artikel 30, ska föras i Sverige uppkommer frågan vid vilken domstol en sådan talan får väckas. Härvid ger bestämmelserna om laga domstol i 10 kap. rättegångsbalken inte någon vägledning. Frågan om laga domstol bör därför regleras särskilt. Med hänsyn till karaktären av det tviste-

mål som det här rör sig om och att det handlar om rennäringssfrågor, bör talan lämpligen få väckas vid någon av de allmänna domstolar vars domsagor finns i de områden i Sverige som regleras genom det till konventionen bilagda områdesprotokollet. Denna fråga bör dock regleras i föreskrifter som meddelas av regeringen.

4.6 Ersättning för skada eller olägenhet för sameby

Promemorians förslag: Om det på grund av konventionen uppkommer skada eller olägenhet för rennäringen på svenskt område med hänsyn till tidigare rätt till renskötsel har den som har förorsakats skadan eller olägenheten rätt till ersättning av staten.

Rätt till ersättning enligt första stycket föreligger inte för skada eller olägenhet till följd av samarbetsavtal som ingåtts enligt artikel 7 i konventionen.

Talan om ersättning enligt första stycket ska väckas inom tio år från den dag som lagen träder i kraft vid den fastighetsdomstol inom vars område skadan eller olägenheten har inträffat. Har skadan eller olägenheten inträffat i område under vilket flera fastighetsdomstolar är behöriga får talan väckas vid någon av dessa.

Om giltighetstiden för konventionen förlängs i enlighet med artikel 34 i konventionen och det genom denna lag uppkommer skada eller olägenhet för rennäringen på svenskt område med hänsyn till en rätt till renskötsel som förelåg före det att konventionen trädde i kraft, har den som förorsakats skadan eller olägenheten rätt till ersättning av staten för den tid som förlängningen avser. Talan ska då väckas inom tre år från den dag som en ny giltighetsperiod om tio år börjar löpa enligt artikel 34 i konventionen vid den fastighetsdomstol inom vars område skadan eller olägenheten har inträffat. Har

skadan eller olägenheten inträffat i område under vilket flera fastighetsdomstolar är behöriga får talan väckas vid någon av dessa.

Skälen för promemorians förslag

Ersättning för skada eller olägenhet under konventionens giltighetstid om trettio år

Genom renskötselkonventionen och det till konventionen bilagda områdesprotokollet tillåts norsk renskötsel i områden i Sverige som ingår i svenska samebyars byområden. Dessa samebyar kommer således till följd av den nya konventionen att vidkännas en betesförlust.

Renskötselkonventionen kan vidare medföra att vissa samebyar behöver anpassa den renskötsel som har utövats med hänsyn till tidigare renskötselrätt efter förutsättningarna i den nya konventionen för att möjliggöra för norska renbetesdistrikt att utöva renskötselrätten i Sverige. Detta kan medföra merarbete i form av exempelvis ökad bevakning, förlängd flyttningsväg, försvårad skiljning eller liknande. I den mån som kostnader uppkommer för betesförlust och de anpassningar av renskötelsen som måste göras för att följa den nya konventionens bestämmelser bör kostnaderna kompenseras av staten.

Mot denna bakgrund bör det finnas en möjlighet i den föreslagna lagen att få ersättning av staten för den som till följd av renskötselkonventionen lider skada eller olägenhet i renskötelsen med hänsyn till tidigare rätt till renskötsel.

Det bör påpekas att renskötselkonventionen gör det möjligt för sameby och renbetesdistrikt att ingå samarbetsavtal som innebär avvikelser från områdesprotokollet. De avtalslutande parterna har därmed möjlighet att själva komma överens om bland annat hur eventuella skador eller olägenheter för renskötelsen som den ena parten kan komma att lida ska kompenseras av den andra parten. Vid en prövning av en talan om

ersättning av staten för en påstådd skada eller olägenhet som har lidits för renskötseln, bör således beaktas förekomsten av samarbetsavtal och dess innehåll i den mån som detta är relevant. Ersättning av staten bör dock inte lämnas för inträffade skador eller olägenheter som har orsakats till följd av ingångna samarbetsavtal.

Talan om sådan ersättning bör – i likhet med motsvarande äldre bestämmelse i 5 § lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning – lämpligen föras i fastighetsdomstol.

Enligt 1972 års konventionslag skulle talan väckas vid den fastighetsdomstol inom vars område skadan i huvudsak hade inträffat. Det kan inte uteslutas att ersättningsgrundande skador eller olägenheter till följd av den nya renskötselkonventionen skulle kunna inträffa inom ett område där fler än en fastighetsdomstol blir behörig. Exempelvis sträcker sig det norska konventionsområdet Lögdeå över både Västernorrlands län och Västerbottens län. Det synes enklare att utforma en framtida forumregel för ersättningsanspråk på ett sätt som närmare anknyter till huvudregeln för likartade tvistemål i 10 kap. 8 § rättegångsbalken. Av den bestämmelsen framgår att talan med anledning av skadegörande handling ska väckas vid rätten i den ort där handlingen företogs eller där skadan uppkom. Vidare framgår av bestämmelsen att om handlingen företogs eller skadan uppkom på orter under skilda domstolar ska talan väckas vid någon av dem.

Talan om ersättning av staten för skador eller olägenheter enligt den föreslagna lagen bör således väckas vid den fastighetsdomstol inom vars område skadan eller olägenheten har inträffat. Har skadan eller olägenheten inträffat i område där fler än en fastighetsdomstol är behörig bör det vara möjligt att få väcka talan vid någon av dessa domstolar.

I riksdagen behandlas för närvarande regeringens proposition 2009/10:215 Mark- och miljödomstolar, vilken bör beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet med här föreslagna bestämmelser.

I 1972 års lag gällde en frist om tio år inom vilken en ersättningstalan skulle väckas för skador eller olägenheter som uppkommit till följd av 1972 års renbeteskonvention under dess giltighetstid om trettio år.

Det får antas att skador eller olägenheter som kan uppkomma till följd av den nya renskötselkonventionen under dess giltighetstid om trettio år har visat sig inom tio år från det att den föreslagna lagen har trätt i kraft. En bestämd talefrist om lämpligen tio år bör därför finnas även i den föreslagna lagen.

Talan om ersättning om giltighetstiden för konventionen förlängs

Av artikel 34 i renskötselkonventionen framgår att konventionen gäller i trettio år från dagen för ikraftträdandet. Om konventionen inte sägs upp senast fem år före utgången av den perioden, gäller den, enligt artikel 34, ytterligare tio år och ska senare anses vara förlängd för tio år åt gången, om den inte sägs upp senast två år före utgången av den löpande tioårsperioden. Detta innebär att konventionen kommer att fortsätta att gälla i tioårsperioder om konventionen inte sägs upp inom föreskriven tid.

Det bör finnas en rätt att få ersättning för skada eller olägenhet som uppkommer till följd av en sådan förlängningsperiod av konventionens giltighet enligt samma grunder som gäller under konventionens huvudsakliga giltighetstid om trettio år. I den föreslagna lagen bör därför införas bestämmelser som reglerar detta förhållande. Sådan rätt till ersättning av staten bör inte föreligga för skada eller olägenhet som har förorsakats till följd av samarbetsavtal som har ingåtts med stöd av konventionen.

Talan bör väckas vid fastighetsdomstol enligt motsvarande bestämmelse som föreslås gälla under konventionens giltighetstid om trettio år. Även en bestämd tidsfrist inom vilken talan ska väckas bör finnas vid en förlängning av konventionens giltighetstid. De skador eller olägenheter som kan följa av konventionen

för varje ny giltighetsperiod om tio år bör kunna konstateras inom tre år från den dag som en ny giltighetsperiod om tio år börjar löpa.

4.7 Rivning, uppförande och underhåll av stängsel

Promemorians bedömning: Något behov av kompletterande nationella bestämmelser för att kunna verkställa stängselbestämmelserna i konventionen med bilagor i Sverige föreligger inte.

Skälen för promemorians bedömning: I det till konventionen bilagda områdesprotokollet finns bestämmelser om att det ska finnas stängsel längs vissa sträckor. Var dessa stängsel ska finnas regleras område för område. Vidare finns särskilda bestämmelser om stängsel längs riksgränsen i Jämtlands län och Dalarnas län samt i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag och Hedmark fylker (45 §). Ansvarsfördelningen mellan Sverige och Norge för uppförande och underhåll av stängsel som anges i områdesprotokollet framgår av en särskild bilaga till konventionen. Enligt 46 § ändras inte gällande ansvarsförhållanden för vissa särskilt angivna stängsel, vilka är uppförda på grund av andra förpliktelser än som följer av överenskommelse mellan länderna. Av 47 § följer att stängsel som är uppförda med stöd av tidigare överenskommelser mellan de båda länderna, och som inte anges i områdesprotokollet, ska rivas. Detsamma gäller för anläggningar som inte har någon fortsatt funktion för den gränsöverskridande renskötseln. Ansvar för rivningen åvilar det land som har haft ansvar för uppförandet.

De ovan angivna bestämmelserna föreslås gälla som lag i Sverige genom den föreslagna konventionslagen. Några kompletterande bestämmelser för att kunna verkställa stängselbestämmelserna i konventionen och i tillhörande bilagor i Sverige bedöms inte föreligga.

Enligt protokollet till 1972 års renbeteskonvention om uppförande och underhåll av spärrstängsel för renar skulle Sverige uppföra och underhålla cirka 450 kilometer stängsel. Uppförandet fick ske i etapper, men skulle vara färdigt inom sju år efter konventionens ikraftträdande. Enligt områdesprotokollet till 2007 års konvention ska Sverige svara för att 127 kilometer av de stängsel som uppfördes med stöd av 1972 års konvention nu rivs. Sverige ska vidare uppföra och underhålla sju nya stängsel med en total längd av 103 kilometer. Den svenska förhandlingsdelegationen har beräknat kostnaderna för rivning till cirka 50 miljoner kronor i 2008 års penningvärde (se avsnitt 7.1).

Av 49 § följer att Sverige och Norge ska, före det att konventionen har trätt i kraft, träffa en särskild överenskommelse beträffande tidplan för uppförande och rivning av stängsel. För närvarande pågår också diskussion med Norge rörande denna överenskommelse. Av praktiska och finansiella skäl måste rivning och nyuppförande av stängslen ske under en längre tidsperiod. Den tidsperiod om sju år som gällde enligt 1972 års konvention kan vara ett lämpligt riktmärke vad gäller tiden. Regeringen uppdrog därför den 29 oktober 2009 åt Sametinget att efter samråd med berörda samebyar analysera och lämna förslag till i vilken prioritetsordning renstängslen bör uppföras respektive rivas.

5 Övriga lagändringar m.m.

5.1 Ändringar i rennäringslagen (1971:437)

Promemorians förslag: I rennäringslagen (1971:437) ska införas en bestämmelse som upplysningsvis anger att det i lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötelse finns särskilda bestämmelser om förutsättningar för renskötare i renbetesdistrikt i Norge att bedriva renskötelse i Sverige.

Skälen för promemorian förslag: Som har nämnts i det föregående är rennäringen förbehållen den samiska befolkningen på båda sidor om gränsen mellan Sverige och Norge. För svenskt vidkommande regleras rennäringen samt utövandet av renskötselrätten i Sverige och därmed sammanhängande frågor av rennäringslagen (1971:437). Lagen innehåller 101 paragrafer av såväl offentligrättslig som civilrättslig karaktär.

I 1 § rennäringslagen anges vem som får utöva renskötselrätten i Sverige. Av första stycket framgår att den som är av samisk härkomst (same) enligt bestämmelserna i lagen får använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Enligt andra stycket tillkommer rätten enligt första stycket (renskötselrätten) den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Av tredje stycket slutligen framgår att renskötselrätten får ut-

övas av den som är medlem i sameby. Rennäringslagen reglerar därmed inte utövandet av renskötselrätten i Sverige för renskötare som är medlemmar i samebyns motsvarighet i Norge, dvs. renbetesdistrikt.

Förutsättningarna för att bedriva gränsöverskridande renskötsel i Sverige och Norge har sedan Lappkodicillens tillkomst reglerats genom olika internationella överenskommelser. Bestämmelserna i konventionen gäller både svenska och norska samebyar eller renbetesdistrikt. Det innebär att det för rennäringens del i Sverige kommer att finnas lagbestämmelser om renskötsel som ska iakttas både i rennäringslagen och, när det gäller den gränsöverskridande renskötseln mellan Sverige och Norge, i den föreslagna konventionslagen samt i eventuella samarbetsavtal mellan sameby och renbetesdistrikt. För att tydliggöra detta bör det i rennäringslagen införas en bestämmelse som upplysningsvis anger att särskilda bestämmelser om gränsöverskridande renskötsel finns i den föreslagna konventionslagen.

5.2 Lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor

Promemorians bedömning: De bemyndiganden som finns i lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor är tillräckliga för att i Sverige kunna verkställa renskötselkonventionens bestämmelser om in- och utförsel av djur m.m. som föranleds av den gränsöverskridande renskötseln.

Skälen för promemorians bedömning: Vid gränsöverskridande renskötsel förflyttar sig de renskötande samerna med sina renar och andra djur och redskap som föranleds av renskötseln över riksgränsen mellan Sverige och Norge. Den gränsöverskridande renskötseln enligt konventionen förutsätter således att de ren-

skötande samerna får föra över djur och redskap som föranleds av renskötseln till det andra landet utan de administrativa hinder som riksgränsen kan medföra. Av 2 § i det till konventionen bilagda områdesprotokollet följer att sameby och renbetesdistrikt som har rätt till bete i ett område i det andra landet har rätt att flytta till och från området.

I artiklarna 9 och 10 i konventionen föreskrivs att egendom av olika slag – däribland djur och produkter av djur, såsom kött – ska kunna föras över riksgränsen i samband med gränsöverskridande renskötsel enligt konventionen och att detta ska ske utan hinder av in- och utförselbestämmelser. Det får antas att avsikten med bestämmelserna är att undanta förflyttningarna över riksgränsen från regler som kan lägga hinder i vägen dessa förflyttningar. Bland sådana hinder kan finnas bestämmelser om förbud, tillstånd, krav på intyg m.m. i EU:s jordbrukslagstiftning som syftar till att hindra sjukdomsspridning, liksom krav på transportförhållanden m.m. med sikte på djurskydd.

Regeringen har med stöd av bemyndigandet i lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor i andra frågor än tull utfärdat bland annat förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m. och förordningen (1994:542) om utförsel av levande djur m.m. av hänsyn till skyddet mot djursjukdomar. Statens jordbruksverk får med stöd av bemyndiganden i förordningarna meddela föreskrifter i olika frågor som regleras genom förordningarna. De bemyndiganden som finns i lagen är tillräckliga för att i Sverige kunna verkställa renskötselkonventionens bestämmelser om in- och utförsel av djur m.m. med hänsyn till skyddet mot djursjukdomar som föranleds av den gränsöverskridande renskötseln.

I förordningen om införsel av levande djur m.m., som bland annat syftar till att förebygga att smittsamma eller ärftliga djursjukdomar kommer in landet och att tillgodose djurskyddsintresset, anges att sådan förflyttning av djur från Finland eller Norge som föranleds av renskötseln och sker enligt internationella överenskommelser inte räknas som införsel. Det innebär att förflyttningar av djur över riksgränsen till Sverige som föranleds

av den gränsöverskridande renskötseln kan ske utan hinder av bestämmelserna om införsel i förordningen och i föreskrifter meddelade med stöd av förordningen.

Som anges i det föregående är en grundläggande förutsättning för den gränsöverskridande renskötseln enligt konventionen att de renskötande samerna får föra över djur och redskap som för- anleds av renskötseln mellan Sverige och Norge i båda riktningar utan de administrativa hinder som riksgränsen kan medföra. Det bör därför övervägas om det inte även i förordningen om utförsel av levande djur m.m. bör föreskrivas att sådan förflyttning av djur från Norge som för- anleds av renskötseln och som sker enligt internationella överenskommelser inte bör räknas som utförsel.

5.3 Verkställighet enligt utsökningsbalken

Promemorians bedömning: Artikel 20 i konventionen som reglerar verkställighet av beslut av Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden medför inte något behov av ändringar i utsökningsbalken.

Skälen för promemorians bedömning: Av redogörelsen i det föregående framgår att en nyhet i 2009 års renskötselkonvention i förhållande till 1972 års renbeteskonvention är de två mellanstatliga organ – Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden – som ska inrättas för tillämpningen av konventionen (artikel 5). Nämnderna ska handha vissa förvaltnings- och överprövningsuppgifter som gäller den gränsöverskridande renskötseln mellan Sverige och Norge. I artikel 12 regleras vilka frågor som Renbetesnämnden får besluta om och av artikel 16 följer att nämndens beslut får överklagas till Överprövningsnämnden.

I konventionen finns också bestämmelser som är gemensamma för nämnderna. Bland annat finns det regler om verk-

ställighet av beslut som gäller för båda nämnderna. Av artikel 20 första stycket framgår att beslut av Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden är verkställbara i respektive land på samma sätt som en lagakraftvunnen dom av en nationell domstol. Enligt andra stycket är ett avgörande av en nationell domstol enligt artikel 18 tredje stycket, dvs. för svenskt vidkommande beslut eller dom av svensk förvaltningsdomstol, verkställbart i klagandens hemland på samma sätt som en lagakraftvunnen dom. Syftet med bestämmelserna är att ett avgörande av nämnderna som ålägger en part fullgörelseskyldighet ska kunna verkställas i respektive land enligt det regelverk som gäller för en lagakraftvunnen dom.

Verkställighet i Sverige av dom eller annan exekutionstitel som innefattar betalningsskyldighet eller annan förpliktelse regleras i utsökningsbalken (UB). Av 3 kap. 1 § UB framgår att verkställighet får äga rum under de förutsättningar som anges i kapitlet på grund av de exekutionstitlar som särskilt har angetts i paragrafen. Sådana exekutionstitlar utgör bland annat domstols dom, utslag eller beslut och förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas. I vad mån verkställighet på grund av utländsk exekutionstitel får äga rum här i riket framgår, enligt 3 kap. 2 § UB, av särskilda föreskrifter. Det behövs alltså en särskild föreskrift i lag om en utländsk exekutionstitel ska få verkställas i Sverige.

De aktuella nämnderna grundar sin behörighet och fattar beslut med stöd av ett mellanstatligt regelverk som är gemensamt för Sverige och Norge och som bygger på en internationell överenskommelse mellan länderna. Besluten bör således betraktas som en utländsk exekutionstitel i den mening som avses i UB. Verkställighet av dessa avgöranden i Sverige förutsätter, enligt UB, att det finns en särskild föreskrift om detta. Artikel 20, som blir svensk lag genom den föreslagna konventionslagen, får anses utgöra en sådan föreskrift.

En ansökan om verkställighet av beslut av Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden bör, i den mån den avser verkstäl-

lighet i Sverige, göras hos Kronofogdemyndigheten och följa det regelverk som gäller för sådana ansökningar enligt UB.

5.4 Ändringar i lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m.

Promemorians förslag: Lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m. ska ändras så att det framgår att tullfrihet också gäller för en vara som får föras in tullfritt enligt lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.

I lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m. ska en hänvisning i stället göras till den nya lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.

Skälen för promemorians förslag: En modern och rationell rennäring förutsätter användning av en rad hjälpmedel av olika slag, vilka anges i artikel 9.3 i konventionen. Enligt denna bestämmelse ska den som bedriver renskötsel i det andra landet ha rätt att ta med sig och använda viss egendom, nämligen hundar och hästar, foder, redskap, material för underhåll av anläggningar för renskötseln, vapen och ammunition, radiosändare och radiomottagare samt fordon och annan nödvändig utrustning. Om den gränsöverskridande renskötseln ska kunna bedrivas rationellt på båda sidor om gränsen är det en förutsättning att dessa hjälpmedel kan föras över gränsen på ett smidigt sätt. Eftersom det är omöjligt att förutse vilka hjälpmedel som kommer att vara naturliga i framtiden har det i den sista punkten i artikeln tagits upp en generell bestämmelse som kan användas för att fånga upp de ändringar som behövs. En förutsättning för att nya hjälpmedel ska kunna användas är att de är nödvändiga i den praktiska rennäringen.

Den gränsöverskridande rennäringen har mött en del praktiska problem gällande slakt av ren i grannlandet. Problemen har bland annat hängt samman med regler om importskydd, skatte-, tull- och avgiftsregler samt olika nationella bidragsregler. Konventionen gör det därför möjligt att om det behövs för renskötseln införa de uppräknade hjälpmedlen tull-, skatte- och avgiftsfritt till det andra landet. Detsamma gäller, enligt artikel 10, införsel av bland annat levande renar, slaktad ren och renprodukter för eget bruk, ren som slaktas i det andra landet och därefter återförs till hemlandet samt ren som i undantagsfall kan slaktas i mindre omfattning i det andra landet för omsättning där.

Friheten från tullar, skatter och avgifter grundas på sedvannerätten, som har sitt ursprung i en tid när någon riksgräns inte fanns och som återspeglas i Lappkodicillen. Lappkodicillen medger, i samband med passering av gränsen, inte andra pålagor på den gränsöverskridande renskötseln än sådana som anges i kodicillen. Den enda pålaga som enligt Lappkodicillen ska utgå i pengar är en viss angiven avgift för renbete, jakt och fiske. Tullar, skatter och andra avgifter får således inte tas ut i samband med gränsöverskridande renskötsel.

Renskötselkonventionens bestämmelser om tull-, skatte- och avgiftsfrihet har en motsvarighet i 1972 års renbeteskonvention som föreskrev frihet från tull och avgifter för egendom av i huvudsak samma slag som den som anges i den nya konventionen. Frihet från skatt nämndes inte i 1972 års renbeteskonvention, men det har senare bedömts att även skatter inkluderades i tull- och avgiftsfriheten (jfr prop. 1995/96:166 s. 112). Den nya konventionen innebär således i detta avseende inte något nytt.

Genom konventionen inrättas två myndigheter, Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden. Av artikel 22 i konventionen framgår att ledamöter och sakkunniga vid dessa mellanstatliga organ samt personer knutna till nämndernas sekretariat får passera riksgränsen där detta är behövligt för nämndernas arbete och tull-, skatte- och avgiftsfritt medföra nödvändig utrustning.

I lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m. finns bestämmelser om tullfrihet i vissa fall, bland annat när tullfrihet gäller enligt internationella överenskommelser. Denna lag bör ändras så att även den tullfrihet som följer av renskötselkonventionen framgår av lagen.

Av 2 kap. 2 § lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m. framgår att skattefrihet vid import ska gälla varor som får föras in tullfritt enligt internationella överenskommelser om gränsöverskridande renbetning mellan Sverige och Norge. Denna hänvisning tillkom i ett skede när endast Lappkodicillen gällde enligt svensk rätt och den nya renskötselkonventionen höll på att förhandlas. Den allmänt hållna skrivningen i lagen bör nu ersättas med en hänvisning till den föreslagna lagen med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel för att bättre överensstämja med de referenser till denna lag som föreslås införas i övriga lagar.

5.5 Ändringar i vapenlagen (1996:67)

Promemorians förslag: I vapenlagen (1996:67) ska införas en bestämmelse som innebär att renskötare i renbetesdistrikt, som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Norge att där inneha jaktskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition utan särskilt tillstånd i Sverige, vid vistelse här i landet i samband med renskötsel som utövas med stöd av lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.

Skälen för promemorians förslag: I likhet med 1972 års renbeteskonvention får, enligt den nya renskötselkonventionen, den som bedriver renskötsel i det andra landet med stöd av konventionen utöva vissa särskilda rättigheter i det landet vilka

sammanhänger med renskötseln. Han eller hon får i överensstämmelse med de bestämmelser som gäller för landets egna renskötare bland annat jaga och fiska i det andra landet inom område som nyttjas med stöd av områdesprotokollet eller genom samarbetsavtal som har ingåtts mellan sameby och renbetesdistrikt.

Den som bedriver renskötsel i det andra landet har också rätt att om det behövs för renskötseln tull-, skatte- och avgiftsfritt till det andra landet medföra och, enligt samma bestämmelser som gäller för det landets egna renskötare, använda vapen och ammunition.

Innehav av skjutvapen eller ammunition i Sverige eller införsel av dessa till Sverige är tillståndspliktigt enligt vapenlagen (1996:67). Förutsättningarna för att beviljas tillstånd för innehav anges i lagen. För tillstånd att föra in skjutvapen till Sverige gäller samma förutsättningar som för att inneha skjutvapen här i landet.

Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i vissa fall. Av 2 kap. 13 § första stycket b vapenlagen framgår att skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i vissa fall. Enskilda personer, som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlingskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition vid vistelse i Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling här eller vid resa genom Sverige till Danmark, Finland eller Norge i anslutning till tillfällig användning vid jakt eller tävling i någon av dessa länder.

Av andra stycket i samma paragraf framgår att den som har fört in vapen och ammunition för sådan jakt eller tävling i Sverige som avses i första stycket b utan tillstånd får inneha vapen och ammunition i Sverige under högst tre månader från dagen för införandet. Det innebär att en person måste ansöka om och få tillstånd i Sverige för sitt vapeninnehav om vistelsen i Sverige med vapen och ammunition överstiger den nämnda tremånadersfristen.

Renskötare i norska renbetesdistrikt som bedriver renskötsel i Sverige med stöd av renskötselkonventionen vistas här landet under längre och kortare tid. Renskötselkonventionen ger dem rätt att jaga och att använda vapen och ammunition i Sverige enligt samma bestämmelser som gäller för renskötare här i landet om det behövs för renskötseln. Enligt den gällande vapenlagstiftningen behöver norska renskötare tillstånd i Sverige för de vapen de för med sig vid resa från Norge till Sverige om vistelsetiden här i landet överstiger tre månader. Konventionen ger norska samer rätt att vistas här i landet för att bedriva renskötsel och för att jaga under denna tid. Det kan inte uteslutas att vistelsetiden i Sverige för renskötseln som bedrivs periodvis av de norska samerna överstiger tre månader.

Den förenklade ordning för införsel av jaktvapen i samband med resa till Sverige från Danmark, Finland och Norge som gäller enligt vapenlagen grundas liksom passfriheten inom Norden på gemensamma strävanden att underlätta samfärdseln mellan länderna. Ett av motiven för att införa den förenklade ordningen var att det syntes rimligt att man i varje land godtar en licens som har beviljats i något av de övriga, eftersom kraven för att meddela tillstånd är likartade (jfr prop. 1955:37 s. 62).

Den förenklade tillståndsordning som gäller enligt vapenlagen för införsel av bland annat jaktskjutvapen vid resa från Norge till Sverige omfattar även införsel av vapen som renskötare i norska renbetesdistrikt för med sig till Sverige för att kunna bedriva renskötsel i Sverige med stöd av konventionen. Denna tillståndsordning bör gälla även i de fall som vistelsetiden i Sverige för renskötarna överstiger tre månader under förutsättning att den berörda renskötaren har tillstånd från behörig myndighet i Norge att inneha jaktskjutvapen. En bestämmelse med detta innehåll bör följaktligen införas i vapenlagen. Vidare kan följdändringar behöva göras i 12 kap. 4 § vapenförordningen (1996:70) med anledning av förslaget.

Inom Regeringskansliet bereds för närvarande frågan om Sveriges tillträde till FN:s vapenprotokoll och genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/51/EG av den 21

maj 2008 om ändring av rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen. Enligt artikel 8.1 b i protokollet ska parterna kräva att det finns en lämplig enkel märkning på varje importerat skjutvapen som medger identifiering av importlandet och, när så är möjligt även importåret, som möjliggör för de behöriga myndigheterna i landet i fråga att spåra skjutvapnet samt en unik märkning, om skjutvapnet inte redan har en sådan märkning. Kravet på märkning behöver inte tillämpas vid tillfällig import av skjutvapen som sker i lagligt syfte. Av protokollet följer vidare att även skjutvapen som förs ut ur Sverige ska vara märkta i enlighet med artikel 8.1 a i protokollet. Genomförandet av dessa bestämmelser i svensk rätt kan innebära att kompletterande lagändringar i vapenlagen behöver göras för att artikel 9.3 c i renskötselkonventionen ska kunna tillämpas fullt ut i Sverige.

5.6 Djurskyddslagen (1988:534)

Promemorians bedömning: Någon ändring av djurskyddslagen (1988:534) behöver inte göras för att verkställa artikel 10.6 i konventionen om transport av ren med motorfordon mellan länderna.

Skälen för promemorians bedömning: Traditionellt bedrivs den gränsöverskridande renskötseln genom att renarna vandrar mellan sommar- och vinterbetesmarkerna. I den moderna renskötseln förekommer dock ofta att renar transporteras med lastbil över gränsen. Detta gäller särskilt då norska renbetesdistrikt ska flytta sina renar till vinterbetesmarkerna vid Bottenviken.

Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter, som meddelats med stöd av djurskyddslagen (1988:534), om djurtransporter krävs vid transport av ren med motorfordon att utrymmet där djuren hålls har en viss längd, bredd och höjd.

De norska bestämmelserna om djurtransporter skiljer sig något från de svenska beträffande kraven på utrymmena för renarna. Norska transporter av ren i Sverige skulle således förutsätta dispens. Sådana dispenser meddelas av Jordbruksverket.

Konventionen föreskriver i artikel 10 dock att transport får ske med motorfordon som är godkänt för sådan transport i något av länderna. Norska transporter av ren i Sverige kommer därmed att kunna ske utan krav på dispens.

5.7 Lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation

Promemorians bedömning: Någon ändring av lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation är inte nödvändig för att artikel 9.3 d i konventionen om användning av radiosändare och radiomottagare ska kunna tillämpas i Sverige.

Skälen för promemorians bedömning: Ett värdefullt hjälpmedel i renskötseln är medförandet och användandet av radiosändare och radiomottagare. Enligt renskötselkonventionen får renskötare till det andra landet, om det behövs för renskötseln, medföra och använda radiosändare och radiomottagare enligt samma bestämmelser som gäller för det landets egna renskötare (artikel 9.3 d).

Enligt 3 kap. 1 § lagen om elektronisk kommunikation (2003:389) krävs tillstånd för att här i landet få använda radiosändare. Möjligheter finns för regeringen eller Post- och telestyrelsen att meddela undantag från tillståndsplikten enligt 1 §. Post- och telestyrelsen har i föreskrifter meddelat undantag från tillståndsplikten för radiosändare i vissa fall.

Bestämmelserna om tillståndsplikt och undantag från detta krav gäller för användning av radiosändare här i landet oavsett om användaren är bosatt i landet eller om man har fört med sig radiosändaren från ett annat land. Samma bestämmelser gäller

således i här aktuellt sammanhang både för renskötare i Sverige och renskötare från ett annat land som verkar i Sverige.

Av det ovan nämnda följer att lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ger möjlighet att meddela undantag från kravet på tillståndsplikt för användare i Sverige och att Post- och telestyrelsen har möjlighet att göra detta. Det befintliga regelverket på området behöver således inte ändras för att kunna verkställa konventionen i detta avseende i Sverige.

Några bestämmelser om tillståndskrav för radiomottagare finns inte i Sverige.

5.8 Kungörelse (1972:116) om tull- och skattefrihet vid uppförande och underhåll av vissa stängsel för renar

Promemorians bedömning: Regeringen bör upphäva kungörelsen om tull- och skattefrihet vid uppförande och underhåll av vissa stängsel för renar.

Skälen för promemorians bedömning: När 2009 års renskötselkonvention träder i kraft upphör, enligt artikel 32 i konventionen, en gällande överenskommelse mellan Sverige och Norge om vissa stängsel längs riksgränsen i Jämtlands län och Nord-Trøndelag och Sør-Trøndelag fylker (protokollet den 13 december 1971 mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av renstängsel utmed vissa delar av riksgränsen [Jämtlands län och Nord-Trøndelag och Sør-Trøndelag fylker]).

Det i samband med 1972 års renbeteskonvention ingångna protokollet den 9 februari 1972 om uppförande och underhåll av spärstängsel för renar löpte, tillsammans med 1972 års renbeteskonvention, ut den 30 april 2002. Konventionen och protokollet, som utgjorde svensk rätt genom 1972 års konventionslag, upphörde därmed att gälla för svenskt vidkommande vid denna tidpunkt.

Enligt kungörelsen (1972:116) om tull- och skattefrihet vid uppförande och underhåll av vissa stängsel för renar har Kungl. Maj:t, med stöd av förordningen (1968:226) om rätt för Konungen att medge tull- och skattefrihet m.m. för anläggning som uppföres vid rikets gräns, förordnat att artikel 16 andra-tredje styckena i protokollet den 13 december 1971 mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av renstängsel utmed vissa delar av riksgränsen (Jämtlands län och Nord-Trøndelag och Sør-Trøndelag fylker) samt artikel 13 andra stycket i protokollet den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om uppförande och underhåll av spärrstängsel för renar ska lända till efterrättelse för Sveriges del.

Artikel 16 andra-fjärde styckena i protokollet från den 13 december 1971 reglerar frågan om tull- och skattefrihet under vissa villkor för varor som är avsedda att användas för arbete med att uppföra renstängsel vid vissa delar av riksgränsen. Tull eller skatt ska utgå för sådana varor enligt vad som gäller vid försäljning, uthyrning eller ianspråktagande i eller införsel till den avtalsslutande stat, i vilken den som utför arbetet tillverkat, köpt eller hyrt varan eller fått den förtullad. Fjärde stycket samma protokoll reglerar vad som avses med skatt enligt protokollet, nämligen sådan statlig skatt och därmed jämförlig avgift av annat slag än tull som utgår på grundval av omsättning, ianspråktagande eller införsel.

Frågan om tull- och skattefrihet för vissa varor regleras även i artikel 13 i protokollet den 9 februari 1972 men i det fallet rörande vissa andra renstängsel.

I kungörelsen förordnas vidare att artikel 6 andra-fjärde styckena i protokollet den 13 december 1971 ska tillämpas även i fråga om vara som är avsedd att användas för underhåll av renstängsel enligt protokollet.

Enligt kungörelsen får Tullverket utfärda tillämpningsföreskrifter i fråga om införsel av vara som ska användas för arbete som avses i protokollen.

Av redogörelsen ovan framgår att stängselprotokollet den 9 februari 1972 redan har upphört att gälla. Med hänsyn till detta

och till att stängselprotokollet den 13 december 1971 mellan Sverige och Norge upphör att gälla när 2009 års renskötselkonvention träder i kraft bör ifrågavarande kungörelse upphävas. Av övergångsbestämmelserna till regeringsformen följer att aktuell kungörelse kan upphävas av regeringen.

5.9 Ny organisation med förvaltningsrätter

Promemorians bedömning: Regeringen bör informera sin motsvarighet i Norge efter det att konventionen har trätt i kraft om att Länsrätten i Norrbottens län har bytt namn till Förvaltningsrätten i Luleå sedan den 15 februari 2010.

Skälen för promemorians bedömning: Av artikel 18 tredje stycket i renskötselkonventionen framgår att Överprövningsnämndens beslut avseende konventionsavgift om olovlig betning får överklagas hos Länsrätten i Norrbottens län. Organisationen för de svenska förvaltningsdomstolarna i första instans har emellertid gjorts om med ikraftträdande den 15 februari 2010. Sedan den dagen kommer Länsrätten i Norrbottens län att benämnas Förvaltningsrätten i Luleå. Inte någon förändring kommer dock att ske av domstolens domkrets. I praktiken innebär den nya organisationen inte någon förändring rörande möjligheterna att överklaga beslut av Överprövningsnämnden om konventionsavgift.

Om det i något land sker förändringar i renskötselns organisation eller i den offentliga förvaltningen som innebär att rättssubjekt som nämns i konventionen får annat namn eller annan organisationsform ska, enligt artikel 31 i konventionen, konventionen vara tillämplig på de rättssubjekt som ersätter de tidigare. Enligt artikeln ska vederbörande lands regering informera det andra landets regering samt Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden om sådana ändringar.

Den nya organisationen med förvaltningsrätter i Sverige innebär att referensen till Länsrätten i Norrbottens län i artikel 18 i konventionen inte kommer att vara relevant efter mitten av februari 2010. Regeringen bör därför informera sin motsvarighet i Norge om detta förhållande i enlighet med artikel 31 i konventionen. Detta bör dock ske först efter att konventionen har trätt i kraft.

6 Ikraftträdande m.m.

Promemorians förslag: Tidpunkten för den nya lagens ikraftträdande och ikraftträdandet av de lagändringar som renskötselkonventionen föranleder ska bestämmas av regeringen.

Promemorians bedömning: När konventionen upphör att gälla bör regeringen återkomma till riksdagen med en begäran om att konventionslagen och de övriga lagar som är knutna till konventionens giltighet ska upphöra att gälla.

Skälen för promemorians förslag och bedömning: Den internationella överenskommelsen om gränsöverskridande renskötsel mellan Sverige och Norge träder i kraft, sedan den har godkänts av riksdagen, först trettio dagar efter det att underrättelser om godkännandet har utväxlats på diplomatisk väg. Mot denna bakgrund bör tidpunkten för den nya lagens ikraftträdande och ikraftträdandet av de föreslagna lagändringarna som renskötselkonventionen föranleder bestämmas av regeringen.

Renskötselkonventionen gäller i trettio år från dagen för ikraftträdandet. Om konventionen inte sägs upp senast fem år före utgången av den perioden, gäller den ytterligare tio år och ska senare anses förlängd för tio år åt gången, om den inte sägs upp senast två år före utgången av den löpande tioårsperioden. Den föreslagna konventionslagen och de föreslagna lagändringarna i rennäringslagen (1971:437), lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m., lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m. och vapenlagen (1996:67) bör endast gälla så länge den föreslagna lagen med anledning av konventionen den 7 oktober

2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel är i kraft. Den dag konventionen slutligen upphör att gälla bör regeringen återkomma till riksdagen med en begäran att lagarna ska upphöra att gälla.

Regeringsformens (RF) bestämmelser om ingående av internationella överenskommelser ska enligt 10 kap. 4 § RF tillämpas också på uppsägning av överenskommelser.

7 Kostnader och övriga konsekvenser

7.1 Konsekvenser för det allmänna

Det ska enligt renskötselkonventionen inrättas två mellanstatliga myndigheter, Svensk-norska renbetesnämnden och Svensk-norska överprövningsnämnden. Renbetesnämnden avses att ha fem ledamöter som har att hantera praktiska frågor om konventionens tillämpning. Förhandlingsdelegationerna har beräknat att det krävs ett möte per månad i nämnden och uppskattar de årliga kostnaderna till totalt 2 miljoner kronor. Överprövningsnämnden ska ha fem ledamöter som efter överklagande överprövar Renbetesnämndens beslut. Förhandlingsdelegationerna beräknar att det krävs åtta möten per år och uppskattar de årliga kostnaderna för överprövningsnämnden till totalt 1,3 miljoner kronor.

Kostnaderna för nämnderna ska enligt konventionen fördelas lika mellan länderna. De årliga kostnaderna för svensk del bedöms således bli 1,65 miljoner kronor.

Vidare ska det enligt det till konventionen hörande områdesprotokollet dels byggas en rad nya stängsel i syfte att hålla renar borta från betesmarker där de enligt konventionen inte får vistas, dels rivas redan befintliga stängsel som har uppförts med stöd av tidigare konventioner och som till följd av ändringar i utsträckningen av de områden som står till förfogande enligt den nya

konventionen inte längre behövs. Vilka stängsel som respektive land ska bygga, riva och underhålla regleras i det till konventionen bilagda områdesprotokollet. För svensk del uppgår nybyggnads- och rivningskostnaderna till 56,15 miljoner kronor i 2008 års penningvärde.

Enligt områdesprotokollet ska länderna före konventionens ikraftträdande träffa överenskommelse om en tidplan för uppförande och rivning av stängslen. Någon sådan överenskommelse finns ännu inte. Enligt 1972 års renbeteskonvention skulle då aktuella stängsel vara uppförda inom en sjuårsperiod. Om en liknande överenskommelse ingås skulle kostnaderna för svensk del för uppförande och rivning av stängsel bli ca 8 miljoner kronor per år i sju år. Underhållskostnaderna blir inte högre än i dagsläget varför några sådana ökade kostnader inte budgeteras.

Sammanfattningsvis kan den nya renbeteskonventionen med Norge beräknas medföra ett ökat medelsbehov på 9,67 miljoner kronor per år under de sju första åren och därefter 1,65 miljoner kronor per år, allt beräknat i 2008 års penningvärde. Medel har avsatts för att täcka kostnaderna för att börja riva stängsel under 2010.

Enligt äldre renbeteslagstiftning som inkorporerade 1972 års renbeteskonvention fanns möjligheter att väcka talan vid fastighetsdomstol för uppkommen skada eller olägenhet till följd av konventionen vid två tillfällen dels vid den äldre konventionslagens ikraftträdande, dels vid förlängningen av denna lags giltighetstid 2002. De tio samebyar som hade norska renar på sina marker väckte talan vid fastighetsdomstol enligt den äldre lagstiftningen. Efter det att Könkäma sameby genom dom tillerkänts ersättning, ingicks förlikning med staten för övriga samebyar.

Möjligheten att väcka talan vid fastighetsdomstol föreslås finnas även i den nya lagen. Det får antas att ett lika stort antal samebyar som väckte talan vid fastighetsdomstol med stöd av äldre lagstiftning kan komma att begära ersättning av staten för skada eller olägenhet med stöd av den nya lagen. Med hänsyn tagen till det begränsade antalet taleberättigade som det totalt

sett handlar om i detta fall och till att det handlar om en för fastighetsdomstolarna känd måltyp, görs den bedömningen att måltillströmningen till fastighetsdomstolarna bör kunna hanteras inom ramen för domstolsväsendets befintliga resurser.

Underhållet av befintliga och nybyggda stängsel samt inrättandet och förvaltningen av Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden avses finansieras genom anslaget Främjande av rennäringen. Uppförande av nya stängsel och rivning av stängsel samt ersättning till en sameby för uppkommen skada eller olägenhet till följd av konventionen avses också att finansieras genom detta anslag.

7.2 Konsekvenser för enskilda

Konventionen beräknas inte innebära några ökade kostnader för renskötseln eller för andra enskilda.

Framför allt de nordliga samebyarna är beroende av kalvingsområden och sommarbetesområden i Norge för att kunna bedriva rennäringen med nuvarande renantal. Genom konventionen ställs sådana områden långsiktigt till förfogande. Renägarna kan därmed bedriva en ekonomiskt hållbar näring med det renantal som de har i dag.

7.3 Övriga konsekvenser

Enligt 49 § områdesprotokollet ska Sverige och Norge träffa en särskild överenskommelse beträffande tidplan för uppförande och rivning av de stängsel som avses i 47 § protokollet. Av praktiska och finansiella skäl behövs en längre tidsperiod för att utföra detta.

Lokalisering av Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden bestäms enligt 2 § första stycket stadgan för nämnderna av regeringarna gemensamt efter samråd med sametingen. Budgeten för nämnderna beslutas enligt artikel 23 i konventionen av

regeringarna och fördelas lika mellan länderna. Kontakt kommer att tas med Norge för att diskutera dessa frågor.

Sverige och Norge har olika system för att ersätta rennäringsen för de skador som rovdjur åstadkommer. Överläggningar kommer att ske med Norge för att avgöra hur inventering och ersättningssystem bör utformas i respektive lands konventionsområden.

8 Författningskommentar

8.1 Förslag till lag med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel

1 §

Av *första stycket* framgår att konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel och de till konventionen hörande bilagorna ska gälla som lag i Sverige i den mån som bestämmelserna avser område i Sverige. Artiklarna 3, 33 och 34 i konventionen samt artikel 49 i det till konventionen bilagda områdesprotokollet är inte av den karaktären att de ska utgöra svensk lag och undantas följaktligen från lagen.

Av *andra stycket* framgår att konventionen är avfattad på svenska och norska och att den tillsammans med bilagorna har den lydelse som framgår av bilaga 1 till lagen.

2 §

I paragrafen regleras när rennäringslagen (1971:43) ska tillämpas vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen.

I *första stycket* anges att rennäringslagen gäller vid bedrivande av gränsöverskridande renskötsel av norska renbetesdistrikt enligt konventionen. Flera bestämmelser i rennäringslagen ska

dock inte tillämpas vid sådan renskötsel, såsom exempelvis bestämmelserna i rennäringslagen om sameby och dess förvaltning m.fl. Vidare gäller att om det finns en särskild föreskrift i konventionen som anger något annat i samma fråga i förhållande till de bestämmelser i rennäringslagen som gäller för norska renbetesdistrikt ska konventionen ges företräde.

Av *andra stycket* framgår vilka begrepp i rennäringslagen som ska jämföras med motsvarande begrepp enligt konventionen.

Bestämmelsen i *tredje stycket* reglerar till vem som ersättning ska utgå för skada eller olägenhet som ett upphävande av rätten att bedriva gränsöverskridande renskötsel enligt rennäringslagen kan medföra. En sådan ersättning kan endast utgå till renbetesdistrikt i Norge och inte till enskild renskötare.

3 §

I paragrafen, som behandlas närmare i avsnitten 4.4 och 4.5.5, finns ett bemyndigande för regeringen att föreskriva om skyldighet för en kommun att lämna information till Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden i frågor som rör den gränsöverskridande renskötseln i Sverige. Information till nämnderna kan behövas, exempelvis i de fall som svenska myndigheter beslutar i frågor som innebär att det geografiska tillämpningsområdet för det till konventionen bilagda områdesprotokollet ändras.

4 §

Enligt paragrafen, som behandlas närmare i avsnitt 4.4, är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer prövningsinstans i vissa frågor enligt konventionen. Frågor om att se till att behovet av renbete tryggas i sådana fall som regleras 48 § i det till konventionen bilagda områdesprotokollet ska, enligt paragrafen, prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

5 §

I paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.5.13, regleras vad som gäller i frågan om talan om skadestånd mot Renbetesnämnden eller Överprövningsnämnden enligt artikel 30 i konventionen.

Enligt *första stycket* ska bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207) om skadeståndsansvar för det allmänna tillämpas i fråga om en talan om ersättning på grund av beslut av någon av nämnderna enligt artikel 30. Bestämmelsen gör det således möjligt att väcka talan om skadestånd på grund av fel eller försummelse vid myndighetsutövning på samma sätt som det hade kunnat ske om Renbetesnämnden och Överprövningsnämnden hade varit nationella myndigheter.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande för regeringen att föreskriva vid vilken domstol i Sverige som en talan enligt artikel 30 får väckas.

6 §

Av *första stycket* framgår att det finns en rätt till ersättning av staten för den som till följd av lagen har förorsakats skada eller olägenhet för rennäringen på svensk område med hänsyn tagen till tidigare renskötselrätt. Rätten till ersättning på dessa grunder fanns även i äldre renbeteskonventionslagstiftning.

Bestämmelsen i *andra stycket* reglerar vad som gäller beträffande rätten till ersättning om det finns ett samarbetsavtal som har ingåtts enligt artikel 7 i renskötselkonventionen. Artikel 7 gör det möjligt för sameby och norskt renbetesdistrikt att ingå avtal om samarbete som innebär en avvikelse från det till konventionen bifogade områdesprotokollet. Om det finns ett sådant samarbetsavtal föreligger inte en rätt till ersättning av statsmedel enligt första stycket för skada eller olägenhet som har orsakats till följd av samarbetsavtalet.

Enligt *tredje stycket* gäller en talefrist om tio år. Talan om ersättning av staten enligt första stycket måste väckas inom tio år från det att lagen har trätt i kraft för att kunna prövas. Enligt ikraftträdandebestämmelsen till lagen bemyndigas regeringen att besluta om dag för ikraftträdande av lagen. Tidpunkten från vilken talefristen ska räknas kommer alltså inte att framgå direkt

av lag. Av bestämmelsen framgår vidare att talan ska väckas vid den fastighetsdomstol inom vars område skadan eller olägenheten har inträffat. Har skadan eller olägenheten inträffat i område under vilket flera fastighetsdomstolar är behöriga får talan, enligt bestämmelsen, väckas vid någon av dessa domstolar.

7 §

Bestämmelsen i *första stycket* ger en rätt till ersättning av staten för skada eller olägenhet för renskötseln på svenskt område med hänsyn till tidigare rätt till följd av att giltighetstiden för konventionen har förlängts.

Enligt *andra stycket* föreligger inte rätt till ersättning för sådan skada eller olägenhet om det finns ett samarbetsavtal som ingåtts enligt artikel 7 i konventionen.

Talan om ersättning enligt första stycket måste, enligt *tredje stycket*, väckas inom tre år från det att en ny giltighetsperiod om tio år börjar att löpa. I tredje stycket finns även bestämmelser om att talan ska väckas vid fastighetsdomstol och vilken domstol som är behörig om skadan eller olägenheten har inträffat på område där fler än en fastighetsdomstol är behörig.

8.2 Förslag till lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)

2 §

Paragrafen, som behandlas närmare i avsnitt 5.1, är *ny*.

I paragrafen anges upplysningsvis att det med anledning av 2009 års renskötselkonvention finns särskilda bestämmelser om förutsättningarna för renskötare i norska renbetesdistrikt att bedriva gränsöverskridande renskötsel här i landet.

8.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet, m.m.

4 §

Bestämmelsen i *fjärde stycket* är *ny*.

Av bestämmelsen framgår att tullfrihet också gäller för en vara som får föras in tullfritt enligt lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.

8.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.

2 kap. 2 §

I *andra stycket* preciseras hänvisningen till att gälla lagen (20XX:0000) med anledning av konventionen den 7 oktober 2009 mellan Sverige och Norge om gränsöverskridande renskötsel.

8.5 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

2 kap. 13 §

Bestämmelsen i *första stycket c* är *ny*. Den gör det möjligt för renskötare i renbetesdistrikt i Norge att medföra jaktskjutvapen in i Sverige för eget bruk vid vistelse i Sverige i samband med renskötsel som bedrivs med stöd av konventionen om han eller hon har tillstånd från behörig myndighet i Norge för sådant vapen.

Bestämmelsen i *fjärde stycket* motsvarar 2 kap. 23 § tredje stycket nuvarande vapenlagen (1996:67).